No. 47. Donderdag 23 November 1922. 22ste Jaargang.

[Ligt] ter raadpleging en lezing op de leestafels der Oost- en West-Indische Mailbooten en der voornaamste Sociëteiten, Hotels, Café's en Leesinrichtingen, zoowel hier te lande als in Oost- en West-Indië.

HET KOLONIAAL WEEKBLAD

ORGAAN DER VEREENIGING OOST EN WEST

Opgericht door Kolonel [J.] E. V. L. van Zuylen, 21 Maart 1900.

„Het Koloniaal belang is een algemeen Nederlandsch belang”.

KANTOREN:

HOOFDBESTUUR .... } HEULSTRAAT 17, DEN HAAG.
VOORLICHTINGENDIENST ..... } TELEF. 4519. POSTGIRO 14574

MEDEDEELINGEN of INGEZONDEN STUKKEN moeten worden geadresseerd „aan de Redactie-Commissie”, en gezonden aan de Presidente: HEERENGRACHT 7, DEN HAAG.

ADMINISTRATIE VAN HET „KOLONIAAL WEEKBLAD”
HEULSTRAAT 17, DEN HAAG. TEL. 4519. POSTGIRO 14574

Voor *Administratie* en *Verandering van Woonplaats* wende men zich in Nederland tot den Administr.: HEULSTRAAT 17, Tel. 4519. Postgiro 14574, in Nederl.-Indië tot den Hoofdvertegenwoordiger te SOLO, Mr. K. FAUSER. Voor *Advertentiën* tot de DRUKKERIJ TEN HAGEN, NOBELSTRAAT 20' Tel. Interc. 474 en 475. Postgiro No. 17260, beiden DEN HAAG.

INHOUD: Voor de Leden der Afd. 's-Gravenhage. — In tijden van Malaise. — Uitnoodiging tot een bezoek aan Boeatan. — Personeelvoorziening in Indië. — Belangstelling voor Indië te Haarlem. — Een advertentie van juist 100 jaar geleden. — Indische vruchten. — Persoverzicht uit de Ind. Bladen en Tijdschriften. Uit de Eur. Pers. Uit de Inl. Pers. Uit de Chin. Pers. — Literatuur-Overzicht. — Boekbeoordeeling. — Suriname. — Curaçao. — Uit den Verre Vreemde. — Meded. — Mutaties van 15 tot 22 November 1922.

Voor de Leden der Afdeeling 's-Gravenhage

zal op **MAANDAG 11 DECEMBER** e.k. des avonds ten 8 ure **Dr. J. C. KONINGSBERGER** in de bovenzaal van de „Oranje-Societeit”, Prins Hendrikplein, een **LEZING** houden over:

„Waarom Nederland en Indië bij elkaar moeten blijven”.

In Tijden van Malaise.

Alles Vergängliche
Ist nur ein Gleichnisz.

Malaise — een woord dat slechts bij benadering aanduidt hetgeen er mede bedoeld wordt — drukt de gansche wereld. Sinds ettelijke jaren. Al laat ze zich — de malaise dan — ditmaal buitengewoon sterk gevoelen, als gevolg van hare oorzaak, in wezen is ze die gewone, ongenoode, en immers reeds daarom onwelkome gast, die altijd zich komt aanmelden, wanneer het menschdom getroffen wordt door een catastrophe, hetzij van geestelijken of van stoffelijken aard.

De geschiedenis dezer landen is daar om dit te bewijzen. Men stelle zich maar voor den geest de tijdperken van, of na, 1584, 1672, 1795, evenwel, men geve zich dan daarbij rekenschap van het feit, dat die tijden van druk weer voorbij, soms spoedig voorbijgegaan zijn en gevolgd door andere, door betere. Zoo zal het ook nu gaan; ook deze malaisetijd zal omwentelen volgens vaste wetten.

Wel is het donker, maar in het vergankelijk duister is het licht, dat van primaire orde is.

***

Met dat al zit men thans in mist en duisternis. En de mensch heeft daarmede te kampen. Ten allen tijde heeft hij geworsteld met het lot, hij doet het ook nu. En naar gelang de wereld ouder wordt, brengt ook hij het daarmede weer wat verder. De wereldburger der XXe eeuw, zich spiegelend aan het wedervaren van de voorgeslachten, op wier schouderen hij staat en uit wier lotgevallen hij leering trekt, blijft niet neerzitten bij de pakken, maar werkt voor het komende, voor den tijd, dat het weer zal gaan dagen, gelijk in de natuur de zon, lang vooraf, haar opkomst in het donker firmament voorbereidt.

***

Beziet men de zaak van een practischen kant, dan laten zich de pogingen, welke het denkende deel der menschheid in 't werk stelt om de gevolgen der malaise zooveel doenlijk tegen te gaan, o.m. hierin onderkennen, dat men tracht, door arbeid, het hoofd boven water te houden, dat men zich onthoudt van alles, wat zweemt naar spilzucht of overdaad, dat men, gegeven de onzekerheid van verloop en duur, in zijne levenswijze een lijn van soberheid volgt. Helaas brengt een en ander weer

ZENDT, na lezing, dit blad aan een Uwer kennissen die nog geen lid is van „Oost en West”.

mede, dat al wat in de maatschappij, op geestelijk terrein zich weert, te gauw het loodje leggen en den terugslag van der tijden ongunst in verhoogde mate. ervaren moet. Geestelijke waarden, de blijvende, leveren niet altoos, direct, tastbare baten op; „men kan er niet van eten" heet het in den volksmond. En het moge nu zijn, dat de mensch van brood alleen niet leven kan, om te leven heeft hij brood noodig; de vraag is maar: hoeveel?

* * *

Zoo dan ondergaan allerlei instellingen en vereenigingen van de bedoelde soort den invloed der moeilijke tijdsomstandigheden. Ook de Vereeniging „Oost en West", welke tracht, op de bekende en beproefde wijze, Nederland, Oost- en West-Indië steeds nader tot elkaar te brengen. Maar zij versaagt niet en houdt het met den grooten Coen: „Dispereert niet", al bestaat er ook voor haar tot „dispereren" zelfs geen grond, reeds hierom niet: wijl zij met elken dag ervaart, van welk groot nut zij voor velen is. Maar juist om die reden mag een enkel woord tot aansporing om der Vereeniging getrouw te blijven, geacht worden hier op hare plaats te zijn. Blijft haar steunen en tracht ook anderen te bewegen zich bij haar aan te sluiten, hetzij als lid of als begunstiger. Talrijk nog zijn zij, die daartoe niet ongeneigd zullen blijken; alleen, zij moeten, als slapenden, worden aangepord, opgewekt. Gegeven het bij uitstek nationaal belang dat „Oost en West" voorstaat en het groote nut dat de Vereeniging doet, mag vertrouwd worden, dat dit verzoek niet vergeefs gedaan is, zelfs in dezen tijd van groote malaise.

Personeelvoorziening voor Indië.

DOOR OPTIMIST.

(Slot.)

Het kapitaal, in de rubbercultuur belegd, wordt genoemd, tevens aangegeven wie er aan deelnemen en gezegd hoe groot het belang is waarvoor die cultuur met haar eerste bereiding zonder de beide rubberfabrieken in Indië optreedt. Reusachtige belangen worden er door geïllustreerd. Niet alleen in Nederlandsche handen, maar ook in die van vele belanghebbenden, internationaal gefundeerd, overvleugeld door Engeland. Een aanplant van 299.478 H.A. ambieerend, gelijk aan het oppervlak der geheele provincie Utrecht.

Nederland	neemt er deel aan voor	ƒ 173.147.759
Engeland	„ „ „ „ „	„ 181.701.337
België	„ „ „ „ „	„ 28.799.500
Ver. Staten	„ „ „ „ „	„ 23.753.550
Frankrijk	„ „ „ „ „	„ 21.100.000
Duitschland	„ „ „ „ „	„ 7.111.000
China	„ „ „ „ „	„ 2.680.000
Zwitserland	„ „ „ „ „	„ 1.550.000
	Totaal	ƒ 439.843.137

De productie der particuliere rubbermaatschappijen was 62.753 ton in 1921 en 65.601 ton in 1920. De uitvoeren bedroegen in 1921 29.400 ton en in 1920 31.146 ton.

Het valt niet langer te ontkennen, dat de crisis voor dit zoo belangrijk product haar hoogtepunt voorbij is. Er bestaat behoefte om de voorraden in verband met den toenemenden omvang van zoeken aan te vullen, dringend genoeg om eenigszins hoogere prijzen te kunnen bedingen. Het heet thans dat men een minder juist inzicht in de aanwezige voorraden heeft gehad. Dan heeft het vertrouwen ten aanzien van de toekomst der rubber bijzonderen steun gevonden in het resultaat van het rapport van de door het Engelsche ministerie van koloniën samengestelde commissie, welke tot taak had om een onderzoek in te stellen naar de oorzaken van de depressie in de rubbercultuur en rubberindustrie, waarin voorgesteld wordt over te gaan tot een algemeene beperking van de productie, waartoe de Britsche producenten besloten.

In de Engelsche koloniën en protectoraten w[...] de tap voor een deel aangehouden, tot een prijs [...] 15 d. per Eng. pond bereikt zal zijn.

Noch de Java-, noch de Sumatraplanters d[...] toezeggingen, wel verleenen velen steun.

De consumptie van ruwe rubber nam in A[...]rika toe en dit land treedt weer op vrij g[...] schaal als kooper op.

De Timbang-Deli sloot een contract af voor [...] verkoop van haar oogst tot 1914. De geheele [...]ductie der Anglo-Dutch, vanaf 1 October tot [...] 1924, is overgenomen door de General Ru[...] Company te New-York. Sumatra Rubber, Ser[...]die, Lampong-Sumatra, Silan-Sumatra, Am[...]toe, Koloniale verkochten van oogst 1923, [...] verkoopen op een basis van 55 à 65 cent zijn [...]schied. Voor deze ondernemingen een loon[...] prijs. Te eer, daar de kostprijs verder daalt.

Meerdere bekende planters hebben een vol[...]

trouwen in de rubbercultuur, vele handelsli[...] in een willige markt.

Op de perceelen zijn landbouwkundigen no[...] goed vertrouwd met selectie, gewend wetensch[...]pelijk te denken. De productie per eenheid v[...] oppervlak moet stijgen, een goedkooper pro[...] waarborgend. Wellicht wordt men het eens [...] een doelmatiger verpakking en wordt de beoord[...]ling gehouden aan vaste voorschriften.

Een normale Delitabaksoogst van vóór den [oor]log telde 250.000 balen, de minste oogst gedure[nde] den oorlog was 144.275 balen groot. Klein ge[...]den kwam de 1921-er oogst op 165.741 pak[...] superieure tabak, ruim zestig millioen gulden [...] brengend. De kwaliteit viel mede, een voorloo[...] plaatsing vindend. Aan de vraag der Amerik[aan]sche koopers kon niet geheel worden voldaan, [...]

De 1922-er oogst heeft goede eigenschappen; [...] z.g. Amerikaansche gedeelte is er naar verhou[...]

grooter in. De finantieele toestand der tabaksmaatschappijen is verbeterd, doordien het belang bij de rubbercultuur in waarde steeg.

De Sumatra tabaksmaatschappijen staan rotsvast. De volle waarde van haar blad blijft verzekerd. De superbe Sumatratabak, althans het voor dek geschikte blad, staat op zichzelf, is niet te remplaceeren. De sterk doorgevoerde concentratie der maatschappijen, wier groote belangen in handen van weinigen zijn, houdt een regeling van het aangeboden kwantum in handen, verplicht de koopers om hoog te houden op de Amsterdamsche tabaksveilingen.

De kostprijs van oogst 1922 is 10 à 20 pCt. lager dan die van 1921.

Opleiding en kennis van het personeel staan hoog. In de wijze van aanvulling kwam geen wijziging. Uitbreiding van beteekenis van het met tabak beplantte oppervlak is vooreerst niet te wachten, wat in zich sluit, dat geen vermeerdering wordt gegeven aan de hulpkrachten.

De Deli-tabakscultuur behoort als tuinbouw gegeven, om boomen te kunnen kweeken, waarvan het blad aan alle eischen van de meest moeilijke verbruikers voldoet. Vervanging van de Chineesche arbeiders door Java-emigranten kan hierin nog niet voorzien. De Javaansche landbouwer kan het werk niet leveren dat verlangd wordt en hulpmiddelen zijn er onvoldoende of geene. De tijd zal leeren hierin te voorzien, maar momenteel is het zoo en niet anders. Het zware werk, dat nu de physiek sterke Chineesch met lust uitvoert, de eerste grondbewerking, kan wellicht op mechanische wijze verricht worden. Maar ook dan zijn er de Deli tabaksplanters er nog niet. Ook de nabewerking en de bereiding stelt aan de inlandsche hulpkracht te zware eischen. De door de Chineesche en door de Javaansche emigranten aangegane overeenkomst is van bijzonderen aard, het is een positieve overeenkomst. Bij niet verschijnen op het werk kunnen zij, die een overeenkomst aangingen, verplicht worden om arbeid te leveren. Niet werken brengt den werknemer met den politierechter in aanraking, die snel kan handelen en verplichten. Omgekeerd verzorgt de arbeidsinspectie, met haar ruime bevoegdheid, zijn belangen. Rekening houdend met de nieuwste stroomingen onder de werknemers en onder de sociaal denkende personen in Nederland, zal een hervormde arbeidsregeling ingevoerd worden, steunend op een wassend verantwoordelijkheidsgevoel. 1 Januari 1926 zal de regeering de „poenale sanctie" gaarne geheel afgeschaft zien. De regeering wil de personen, die contracten aangaan, als geheel vrije lieden in het bedrijf zien opnemen. De gewaarborgde arbeidszekerheid zal verdwijnen, het regelmatig werk niet meer te verkrijgen zijn. De bestaande tijdige oplevering van het werk, op den dag gereed, men zou haast kunnen zeggen op het uur af, geschiedend om aan de planter het geheele voordeel te doen toekomen, zal voor een deel vervallen. Zulks baart zorgen, welke nog sterker tegengaan dat meer grond bezet wordt. De gewijzigde arbeidsregeling verzet zich tegen het aanpassen van meer arbeidskrachten. Belanghebbenden bij de tabakscultuur trachten de opheffing der „Poenale Sanctie" zoo lang mogelijk tegen te houden en zal ook wel de tegenwoordige regeering zich dan genoodzaakt en dan nog geleidelijk tot de afschaffing overgaan; evenwel, iedereen voelt het dat het tot afschaffing eens zal komen, waarbij zonder twijfel politieke toestanden een overwegende rol spelen.

Van Javatabak zijn productie en waarde:

Jaar.	Aantal pakken.	Waarde.
1912	693.280	f 30.000.000
1916	681.864	f 72.200.000
1920	208.000	
1921	74.000	

De Javatabak ging met circa 80.000 pakken onverkocht het jaar in en is nog niet alles kwijt door onvoldoend hooge biedingen.

Een deel der Vorstenlandsche planters, de Klatensche, maakten vrij aardige zaken, doch van Loemadjang- en van Bezoekitabak kan alleen het deel der voor kerf geschikte partijen een geregelden afzet vinden.

Het personeel bij de tabak in Oost-Java vervult een moeilijke en zware taak.

De opheffing van het invoerverbod in Duitschland en het niet verhoogen der importbelasting aldaar zijn factoren van stimuleerenden invloed. Zij kwamen ten goede aan den tabaksverkoop in het algemeen.

Vele suikerfabrieken, welker situatie zoodanig is, dat een gedane aanvraag tot uitbreiding van den aanplant vermoedelijk in gunstigen zin wordt beantwoord, verzochten vergrooting van het te bebouwen areaal. Nieuw-Tersana vraagt 325 bouws, Loewoenggadjah 325, Kedangoengan-West 300, Ponen 130, Modjopanggoeng 200. Kebonagoeng vroeg verlenging van den gestelden termijn om op 1200 bouws te komen. Pandaän wil voor 1927 op 1475 bouws wezen. Gayam vroeg 120 bouws, Pagottan 120 bouws.

Vergunning is gevraagd tot het in werking brengen en drijven eener onderneming tot bereiding van suiker in Demak.

Optimist leidt uit deze aanvragen af, dat insiders opgewekt 1923 en de daaropvolgende jaren ingaan.

De directie der Pamanoekan- en Tjiasemlanden, die reeds jaren op Java werkt, is voornemens een suikerfabriek op haar eigen gronden te stichten, waarvoor de noodige opnemingen onder leiding van een bekend directeur zijn verricht. De nieuwe onderneming komt te werken met een kapitaal van f 15 millioen. In 1927 begint het planten.

De Cultuurmaatschappij der Vorstenlanden heeft ruime baten uit de exploitatie van het nieuw Sendang Pitoe.

De totaal oogst leverde op:

In 1909/13	. . . .	1.320.000 ton
„ 1919/20	. . . .	1.335.000 „
„ 1920/21	. . . .	1.515.000 „
„ 1921/22	. . . .	1.667.520 „

Voor 1923 is de raming 1.600.000 ton.

Ook bij deze cultuur en industrie is aan den Europeeschen werknemer meer plaats gegarandeerd, omdat in den aanplant een geheel nieuw bedrijfsonderdeel plaats vindt; de mechanische grondbewerking. En omdat het technisch bedrijf in de fabriek aldaar hooger eischen stelt aan degeen die het controleeren, van een stoom-, meer in een electrisch gedreven bedrijf overgaand.

De suikerondernemingen zijn verplicht om het technisch personeel uit te breiden.

De tijd is er vooral gedurende de campagne in waarde al meer vooruit gegaan. Hij behoort ten volle benut. Daarbij juist en zeker handelend. De te leveren arbeid door de mechanische grondbewerking te geven behoort vakkundig uitgevoerd en snel te worden geleverd.

De ondernemingen, welke tijdig met de invoering van de mechanische grondbewerking begonnen, staan sterker dan de vorigen. De Java-onderneming welke het grootste oppervlak mechanisch bewerkt, staat aan de spits der producenten. De mechanische grondbewerking door allen benut.

Het mechanische grondbewerkingsbedrijf wordt voor goed opgenomen in het geheele productieplan om de ter beschikking zijnde groote complexen grond op de meest economische wijze te bewerken.

Het mechanisch grondbewerkingsbedrijf wordt evenals de suikerfabricatie, het rietrailtransport, enz., enz., een afzonderlijk onderdeel van het bedrijf met eigen ter zake kundig personeel. Waarvoor dan ook steeds meerdere technici noodig zijn met grondige kennis van landbouwmachinerieën, ten einde het bereiken van het hoogst mogelijk nuttig effect mogelijk te maken. De tuinopzichter is daartoe niet in staat, terwijl de machinist gedurende den maaltijd meer dan voldoende aan zijn eigen werk heeft en niet in de fabriek kan worden gemist om buitenwerk te verrichten.

Aan het proefstation zal een nieuwe afdeeling geopend worden, met als chef een werktuigkundig

ingenieur, beschikkend over practische ervaring met betrekking tot het mechanisch grondbewerkingsbedrijf.

Meer tuinchemikers blijven gevraagd. Het riet behoort steeds volrijp gesneden. Op het voordeeligst oogenblik. Ook de laatrijpe rietsoorten dienen op het juiste moment te worden geoogst, waarvoor de hulp en het inzicht van tuinchemikers allerwege noodig is, nu de leeftijden en rijpheidstadia der rietsoorten zoo belangrijk verschillen.

Gedwongen door het verplicht planten van onderscheiden laatrijpende zaadvariëteiten en hetgeen de grondhuurordonnantie bepaalt met betrekking tot het tijdig teruggeven der in huur aanvaardde akkers, is een versterkt toezicht op de rijpheid dwingend. Hoogst rendabel en voordeelig.

Dan wordt Europeesch personeel verlangd bekend met tractors, om om te gaan met motorvrachtwagens, treinen van 50 tot 150 ton verplaatsend. Tractors gekoppeld met een 40 lorries. Tractors die snel en goed behooren bediend te worden.

De cultuur en de bereiding van sisalhennip is van de laatste jaren. Zij is te vinden in de residenties Kediri en Solo.

De producties zijn:

In 1912	. . . .	6000 ton.
„ 1919	. . . .	15117 „
„ 1920	. . . .	16141 „
„ 1921	. . . .	12537 „

Amerika is de grootste afnemer.

De prijs daalde te New-York tot 2¹/₄ dollarcent, thans is deze 6½ dollarcent. In de naaste toekomst worden weinig variaties in de noteering verwacht.

De bewerking kan technisch beter wezen. Hierbij is technisch personeel met speciale vakkennis gewenscht.

Alle cultures kwamen op hooger niveau, wat dadelijk vraag en aanvulling van personeel deed ontstaan. De nieuwe zaken vroegen nog meer, alle geschoolde personen, om het bedrijf economisch in te zetten.

Ten aanzien van de werkloosheid, welke voorkomt, moet een onderscheid worden gemaakt tusschen vakkundigen en zoogenaamde „unskilled labour". Aan de laatsten is geen behoefte, maar een te veel. Er komt geen behoefte aan en er is steeds een te veel aan geweest. Vooral in 1920, toen het geld rond was en overal heen rolde.

Deze werkloozen, die zonder grond eerder in optietijden een plaatsing vonden, behooren nu voor een algeheelen ondergang behoed. Hoe normaler de toestand, hoe slechter hun positie. Wel werden haastig arbeidsbeurzen opgericht, steuncomité's gevormd, doch van relatief nut. De „unskilled labour" moet terug naar Nederland!

Even onpractisch als onbillijk is het om er iets mee te willen beginnen of te laten verrichten in Insulinde, dat al hooger eischen stelt aan het zoo noodige vakkundig personeel.

Uitzending van nieuwe assistenten wordt stop gezet, zoolang in deze streken nog ervaren en aan het tropisch klimaat gewend personeel zonder werk rondloopt. Mannen uit rubber en koffie.

OPTIMIST.

Belangstelling voor Nederl.-Indië te Haarlem.

In het *Haarlem's Dagblad* van 17 dezer lezen wij:

„Er bestaat toch nog wel belangstelling voor Indië. Dit zou men tenminste zeggen, afgaande op het aantal — vooral jónge — belangstellenden, dat in de kleine gemeentelijke concertzaal was komen luisteren naar de voordracht met lichtbeelden, die *Dr. W. van Bemmelen* daar voor de leden van de afdeeling Haarlem der vereeniging *„Oost en West"* hield over *„Indische vulkanen"*.

Wij hebben ze allemaal op school leeren opnoemen, op een rijtje, die Indische vulkanen: de Merbaboe en de Merapi, de Sindoro en de Soembing, de Salak en de Gedeh...... En wij zagen ook wel eens een plaatje en er werd nog wat bij verteld......

Maar een geheel ander en een véél beter denkbeeld krijg je toch van deze geheimzinnig, onbetrouwbare berggevaarten, wanneer je er over hoort spreken door iemand, als dr. Van Bemmelen, die ze uit eigen aanschouwing kent, niet alleen, maar er een bepaalde studie van maakte en wetenschappelijke onderzoekingen met betrekking tot de vulkanen gedaan heeft.

Spreker vertelde dan zeer onderhoudend bij de hand der mooie lichtbeelden van den regelmatigen bouw der vulkaankegels (zijn er onregelmatigheden, dan wijst die er altijd op, dat er bijzonders en interessants heeft plaats gevonden) van de „lagen", die elk een vulkanische uitbarsting vertegenwoordigen, van de woeste natuur op de vulkanen.

Wij beklommen met den spreker den Piek van Korintji van de Boekit Barissan; twee dagen duurde de beklimming, wij trokken door oerwouden, moesten twee maal kampeeren en bereikten eindelijk, na 2½ dag, den 3800 M. hoogen top. De lavablokken zagen wij liggen, een fantastischen aanblik leverden die op, veelkleurig, rood, geel-bruin, zwart, wit...... Wij genoten van het prachtige uitzicht, dat zich bijna in de oneindigheid verliest en keken naar beneden, in het groene, donkere, stille kratermeer.

Toen sprak Dr. v. Bemmelen over de physieke verschijnselen, die zich bij een uitbarsting voordoen. Soms eens werpt de berg 'n stroom lava uit, dan wordt plotseling een „propje" (bij de uitbarsting in 1901 was dat een 400 M. hooge zuil!) uitgestooten, op een andere keer zijn het „bommen" van lava.

De zandzee van den Tenger is één reusachtige krater, daar is de Bromo nog steeds in werking; spreker deed ons een blik werpen in den helleketel van dien vulkaan.

Dr. Van Bemmelen verhaalde verder van de uitbarsting in 1911 van den 3600 M. hoogen Semeroe en van de wetenschappelijke onderzoekingen door hem verricht in en op het matblauwe kratermeer van den Kawah Idjen, oostelijkste der vulkanen van Java. Het water van dit 250 M. diepe meer is bitterzuur.

Na de pauze besprak Dr. van Bemmelen nog de uitbarsting van de Kloet (de „Veger") in den nacht van 19 op 20 Mei 1919, waarbij het geheele kratermeer werd uitgeworpen en verwoestingen werden aangericht, die ons ook hier, in het moederland, nog versch in het geheugen liggen.

Tot slot een bezoek aan den 3800 M. hoogen Rindjani op Lombok, met zijn reusachtige „caldera" (groote krater), waarvan het meer meer dan 200 M. diep is. Van den top geniet men weer een schitterend uitzicht.

Het was een prettige, leerzame avond.

De heer H. T. Wagenaar Reiziger, secretaris der afdeeling, maakte zich tot tolk der aanwezigen en dankte den spreker mét een hartelijk woord voor zijn belangwekkende voordracht."

* * *

Dienzelfden avond gaf de bekende Indische componist *Paul Seelig,* die eerst sedert kort hier in het land is, zijn eerste concert in de Gem. Muziekzaal, waarvan *Jan de Nobel* in *De Opr. Haarlemsche Courant* o.m. schrijft:

„'t Haarlemsche publiek toonde door zijn schrale opkomst weinig belangstelling voor 't oeuvre van den Indische-muziek-componeerenden Paul Seelig, al werden de liederen gezongen door mevrouw Koolhoven-Eyre Ashe en de orkestrale werken geëxposeerd door Nico Gerharz en zijn H. O. V. Ten opzichte van mevr. Koolhoven en 't orkest hadden de thuisblijvers natuurlijk absoluut ongelijk.

Gelijk zooveel wat Indië betreft qua kunstbeoefening, hebben we de kennismaking met dezen componist, die in onze koloniën, blijkens wat ik er over las en hoorde, een kunstenaar van beteekenis geacht wordt, aan Gerharz' verblijf in de tropen te danken. Te danken echter slechts in zeker opzicht, want als liederen-bewerker moge hij eenige gelukkige capaciteiten beschikken, als de schepper van orkestrale werken bleek mij op dezen avond zijn onmacht. Gerharz liet van hem spelen — en laat ik er aanstonds bijvoegen, dat hij 't schitterend deed — een Feest-Ouverture, vier kleinere werkjes met Maleische namen, welker beteekenis niet duidelijk was, maar waarvan de muziek mij te weinig belangstelling inboezemde om er naar te informeeren en een Javaansche Rhapsodie, waarschijnlijk een tweelingzuster van de Siameesche Rhapsodie, waarvan ik las, dat Paul Seelig mede de toondichter was. Behalve in de Rhapsodie, waar enkele typische motieven, verwerkt door de houten blaas-instrumenten een exotisch tintje gaven, heb ik in geen der bovengenoemde werken iets kunnen ontdekken, dat aan 't land van de gamelang en de krontjong herinnerde, een wijze van concipieeren en construeeren, die noch bij 't klas-

[..]sieke, noch bij 't romantisme, noch bij de moderne kunst onder te brengen was, ondanks 't feit, dat Paul Seelig 't instrumenteeren voldoende machtig is.

Anders staat 't met Paul Seelig als liederen-componist. De meeste liederen hebben inderdaad, meer nog in de melodie dan in de muzikale illustratie, ofschoon die ook vaak typeerend is, 't weemoedige, dat me in de talrijke Indische liederen, welke ik in mijn langdurigen recensenten-loopbaan al gehoord heb, steeds heeft getroffen. 't Is een groote verdienste van Seelig's liederen, dat ze door die gelukkige eigenschap atmosfeer verkrijgen, meer echter nog, dat ze een interessante bijdrage zijn tot de folklore van de landen, waarvan we, hoewel velen onzer er geweest zijn en nog meerderen er dierbare betrekkingen hebben, nog zoo weinig weten. Daarvoor kunnen we Paul Seelig dankbaar zijn.

Mevrouw Koolhoven zong ze, correct door den componist begeleid. Moeilijk was een betere keuze denkbaar. Ik bedoel nu niet eens de mooie stem en de knappe zangkunst der echtgenoote van den militanten voorzitter der H. O. V. Maar om Maleische liederen te zingen, na slechts een paar dagen studietijd, daarvoor moet men over buitengewone eigenschappen kunnen beschikken. En die bezit mevr. Koolhoven."

• • •

Uit een brief van een zeer gevoelig-muzikale toehoorster van ditzelfde concert halen wij echter het volgende aan:

„Ik heb genoten van deze muziek, die zoo innig en goed het Indische weergaf. Ik doorleefde weer zoo'n prachtig stille maannacht met de zacht melodieuse krontjongtonen. Het was bijzonder goed gevoeld en weergegeven, zonder in het al te eentonige te vervallen. Met de recensie van onze krant waren wij 't totaal niet eens. Wat kan dan ook zoo'n echte Hollander en stijve Haarlemmer, als Jan de Nobel, nu begrijpen van die teer-fijne Indische melodietjes. Heeft hij een Indische maannacht meegemaakt met, behalve de krontjong, nog 't ruischen van de bamboebladeren of tjemara's? Hij kan deze muziek immers nooit doorvoelen. Hij plaatst slechts nuchter uit of 't antiek, modern, middeleeuwsch gregoriaansch, grieksch of weet ik al niet wat is.

Ik was echter absoluut niet verrukt van mevrouw Koolhoven. Zij was niet altijd zuiver en dikwijls onduidelijk.

Ik hoop Paul Seelig nog dikwijls te mogen hooren."

Het trof wel ongelukkig, dat Dr. v. Bemmelen's belangrijke voordracht juist op dienzelfden avond viel, als dit buitengewone concert.

Naar wij hopen en vertrouwen, zullen de leden van „Oost en West", ook in andere steden, nog wel eens in de gelegenheid worden gesteld om met de Indische muziekstukken van den heer Paul Seelig kennis te maken, of zoo zij dit reeds in Indië deden, deze hier opnieuw te genieten.

Indische Vruchten.

Een advies, uitgaande van een der Departementen in Indië aan de Regeering, nopens de invoering van een zekeren maatregel, luidde o.m.: „Mocht de Regeering daartoe besluiten, dan zou zij daarvan te zijner tijd, de „wrange" vruchten plukken."

Een klerkje, met de overschrijving belast, die nog in Holland geweest was en op niet al te vertrouwelijken voet met de taal stond, meende dat het woord *wrange* bepaald een schrijffout moest zijn en daarvoor gelezen moest worden *„manga."* En aldus legde hij zijn chef het epistel voor.

Eene advertentie van juist 100 jaar geleden.

Bijvoegsel Bataviasche Courant van Zaterdag 23 November 1822.

De tweede luitenant der kavallerie J. Sieveringh, mij op mijn gedaan verzoek toegevoegd, om mij naar deze kusten te vergezellen, werd op den tiende dezer maand, in de rivier van Landak, werwaarts hij door mij in commissie was gezonden, door een kaaiman plotseling weggerukt, terwijl hij bezig was met zich te baden en slechts zijn ontzield lichaam is een korten tijd daarna voor een oogenblik gezien. Sedert bijna vier jaren aan mij gehecht door de zuiverste banden van onderlinge genegenheid, wenschte hij mij naar Borneo te volgen om... zijn leven op de rampzaligste wijze te eindigen.

Allen, die den overledene gekend hebben, betreuren een edeldenkenden vriend en het Gouvernement verliest in hem eenen ambtenaar die door zijn stille bedaardheid, gepaard met onkreukbare eerlijkheid en onbepaalden moed en ijver, zeker zijn vaderland van veel dienst had kunnen zijn. Voor mij bijzonder is de wijze van zijnen dood dubbel smartelijk en het is mij eene behoefte den ontslapene door dezen weg de laatst mogelijke hulde toe te brengen die zijn vriendschap en zijn braaf karakter van mij vorderen.

J. H. TOBIAS.

Pontianak, den 29en Sept. 1822.

Persoverzicht uit de Indische Bladen en Tijdschriften.

UIT DE EUROPEESCHE PERS.

Het Onderwijs in Indië.

Het *Soer. Hbl.* (dd. 27 Sept., 3e bl.) acht zich verplicht een uitvoerig ingezonden artikel in de *Telegraaf* (van 22 Aug.) over het onderwijs in Indië, in het bijzonder over dat aan de Inheemsche bevolking, te weerleggen. Wij lezen hierin o.m.:

In 1906 bestonden slechts 350 dessa-schooltjes voor elementair onderwijs, terwijl er in 1919 ongeveer 8000 openbare Inlandsche scholen bestonden, totaal onderricht gevende aan ruim 700.000 Inlandsche kinderen. Ons dunkt, dat een dergelijke vooruitgang in twaalf jaren toch wel wijst op een zeer snel tempo, waarmede aan de bestaande behoefte aan onderwijs wordt tegemoet gekomen.

Om aan 5 millioen kinderen onderwijs te geven, is bij een gemiddelde klasse-sterkte van 50 kinderen, een staf van onderwijzend personeel noodig, groot 100.000 man! Waar had de medewerker van de *Tel.* dit personeel vandaan willen halen? Neem aan, dat de kweekscholen en andere opleidingen jaarlijks twee duizend goeroes zouden afleveren, een respectabel getal, dan zouden er vijftig jaren verstrijken, eer het volledige personeel was gevormd. Dat er met kracht aan de opleiding van onderwijzend personeel wordt gewerkt, blijkt hieruit, dat men na 12 jaren in staat was om aan 700.000 kinderen onderricht te geven, wat neerkomt op een onderwijzerssterkte van 14.000 man.

In de *Tel.* wordt nog gewezen op het bestaan van 500 particuliere scholen, meest volksschooltjes der zending, en op eenige leerstellige bijzondere Inlandsche scholen. Het *Soer. Hbl.* bestrijdt niet de noodzaak van een elementair onderwijs, maar, indien de behoefte aan onderwijs inderdaad zóó groot was, als de schrijver het in de *Tel.* wil doen voorkomen, dan zou die behoefte toch zeker kenbaar moeten zijn aan een uitgebreid, op eenvoudige leest geschoeid, particulier onderwijs.

In de *Tel.* critiseert de schrijver den aard van het onderwijs, volgens hem volstrekt onvoldoende op de Inlandsche scholen der tweede klasse, waar de kinderen in eigen landstaal leeren lezen, schrijven en rekenen. Tot de Holl.-Inl. school, die toegang geeft tot een hoogere opleiding, hebben slechts dertig duizend van de vijf millioen Inlanders toegang, dus iets meer dan een half procent. Het *Soer. Hbl.* wenscht hier tegenovergesteld zien het percentage van de kinderen, die in Europa in de verschillende landen worden opgeleid voor verdere studie, en dan bij de vergelijking van de verkregen cijfers in aanmerking willen nemen, dat van de veertig millioen Inlanders 39 millioen bewoners van het platteland zijn. Vermoedelijk zou het verschil dan niet zoo heel erg groot zijn!

Volgens de *Tel.* wordt per Eur. kind *f* 300 aan het onderwijs besteed, per Inl. kind *f* 23. Van die kosten wordt per Eur. kind aan schoolgeld terug

ontvangen ruim 10 pCt., per Inl. kind pl.m. 4 pCt. Is die laatste verhouding billijk te noemen, bij het reusachtig verschil in draagkracht tusschen de beide rassen? vraagt schr.

Volgens het *Soer. Hbl.* komt dit er dus op neer, dat het Eur. kind per jaar *f* 30 aan onderwijs betaalt, een gemiddelde, dat niet de juiste verhouding weergeeft, omdat door den doorsnee-Europeaan meer schoolgeld wordt betaald en het lage gemiddelde een gevolg is van het feit, dat talrijke Inlanders toegang hebben tot de onder het Eur. onderwijs ressorteerende scholen, en daar een miniem schoolgeld betalen, dan wel, in stede van te betalen, een maandelijkschen onderstand ontvangen, om de school te kunnen bezoeken. De Inlander betaalt daarentegen voor zijn onderwijs 92 cents! Een verhouding van *f* 30 tot nog geen gulden, mag in verband met het verschil in draagkracht, toch zeker niet onbillijk heeten ten opzichte van het Inlandsche kind.

Omtrent de resultaten van het onderwijs, wordt in de *Tel.* opgemerkt: „Zoo bereikt de Inlander, dank zij die slechts zeer primitieve ontwikkeling, reeds dadelijk een bestaan, dat hem door inkomen, invloed en milieu verheft boven de groote analphabetische massa, waaruit hij is voortgekomen. Vandaar dat de geschoolde Inlander zijn ouden landbouw, welke hem slechts een zeer primitief koelie-bestaantje gunt, gaarne verlaat voor het gemakkelijker en beter bezoldigde „baantje".

Dat primitief koelie-bestaantje van den Inl. landbouwer zal het *Soer. Hbl.* maar voor des schrijvers rekening laten. Slechts zou het blad willen weten, of de Hollandsche boer zijn landbouwbestaan ook als zoodanig beschouwt. Het blad wil aannemen, dat die Hollandsche boer meer van landbouw weet, meer uit zijn grond weet te halen dan de Inlandsche tani. Maar daarom drong het blad ook reeds bij herhaling er op aan, om *het onderwijs aan den eenvoudigen dessaman te leiden in andere banen*, hem, naast lezen, schrijven en wat rekenen, in de eerste plaats te leeren, hoe zijn grond hem tot meer gewin zal zijn, hoe hij de opbrengst van zijn sawah kan vergrooten en hoe hij op zijn land, naast padi, ook andere gewassen in voortdurende wisseling kan verbouwen.

Bezuiniging in Indië.

Aan de brochure van prof. Treub over „Bezuiniging in Indië en het nieuwe regeeringsprogram", ontleent de *Loc.* van 25 Sept. o.m.:

Onder de huidige, zoo hoogst ernstige omstandigheden is geen ander parool toelaatbaar dan inkrimping en bezuiniging. Wie dat niet wil, niet durft of niet kan in daden omzetten, brengt 's lands financiën van den wal in de sloot en de toekomst van Indië in groot gevaar.

Die bezuiniging moet thans over de geheele linie gaan; niet alleen wat onder gunstiger omstandigheden nuttig en wenschelijk zou zijn, moet thans achterwege blijven, zelfs zal in vele gevallen het anders noodige moeten worden opgeofferd. Plaats is er thans alleen voor het strikt onvermijdelijke en noodzakelijke.

Zulk een toestand is ongetwijfeld even moeilijk als onaangenaam, maar troosteloos is hij toch niet. Dit laatste zou hij alleen dàn wezen, indien er voor altijd aan betere tijden moest worden gewanhoopt en indien een inkrimping der jaarlijksche uitgaven met *f* 100 à *f* 150 millioen, stilstand in het bestuursraderwerk zou beteekenen; maar zoo erg is het gelukkig niet. Wie bedenkt, dat de gewone landsuitgaven, voor welke voor het komende jaar 534½ millioen geraamd wordt, in 1917: 250 millioen bedroegen, zal wel moeten toegeven, dat, al is ook de administratie in dien korten tijd door verschillende omstandigheden veel duurder geworden, er van het bedrag voor 1923 nog wel een goede honderd millioen af kan, zonder dat het spaak zal loopen. Wel is waar moest voor den dienst der Indische schuld, waarvoor in 1917 *f* 14.700.000 aan rente werd uitgegeven, in 1923 *f* 71.400.000 aan rente en *f* 16.800.000 aan aflossing worden geraamd, maar daartegenover staat, dat de groot-handelsprijzen in 1917 heel wat hooger waren thans, hetgeen voor verschillende diensten een langrijk verschil uitmaakt.

De zaak is alleen, of voornamelijk, dat, eenige jaren aan een weelderige leefwijze is ge- geraakt, zijn overdaad als een werkelijke beh- gaat gevoelen. Dat geldt voor openbare licham- zoo goed als voor personen. Maar voor beide evenzeer, dat als eenmaal het heilige moeten versobering heeft geleid, men er achteraf vers- over staat, dat men er van te voren zoo tegen op De bezuiniging moet over de geheele linie gaan.

Hierna bespreekt prof. T. de uitgaven voor log en Marine en vervolgt:

Wie deze departementen bespreekt, mag niet laten het vraagstuk der defensie van Indië van meer principieel standpunt te bezien. Van de toch, die men aan leger en vloot aldaar toek- hangt de kostenkwestie voor een groot deel Moet men bij de organisatie van leger en vloot op rekenen, dat men een eventueelen buiten- schen vijand moet kunnen weerstaan, althans zoolang een machtige bondgenoot hulp komt den; of kan men volstaan met een organis- welke voldoende is om aan binnenlandsche o- ten en revolutiepogingen naar menschelijke be- kening het hoofd te bieden?

Bij de beantwoording der vraag hel ik over het laatste standpunt. Daarbij speelt de financ- overweging alweer een hoofdrol. Waren de fi- ciën in Nederland en in Indië in minder desol- staat, dan zou het belang van het rijk ook n. medebrengen een bewapening te land en ter welke voor het eerstgenoemde doel bestemd en schikt zou zijn, reeds thans voor te bereiden en goed mogelijk in te richten en te onderhoud- Hieruit blijkt wel, dat ik niet behoor tot de geloovige idealisten, die zich diets maken, dat in de toekomst niet meer met oorlogsgevaren hoeft te rekenen. Misschien zal een volgend slacht dat beleven, maar vooreerst zal men de sen op een toekomstigen oorlog, wanneer men op den bodem der realiteit wil bewegen, niet gen uitschakelen.

Intusschen schaar ik mij aan de zijde van die deze kansen voor de eerste twintig of de jaren gering oordeelen. Niet, omdat er voor geen rivaliteit tusschen de leidende mogendh- zou zijn te duchten, maar wel, omdat een oo- zooals de wereld thans heeft doorgemaakt, diepe wonden heeft geslagen en zoo duidelijk getoond, dat alle kansberekeningen, zelfs voor tot de tanden gewapende, zoo geheel kunnen dat er voorloopig niet licht een regeering zal den gevonden, die de verantwoordelijkheid van beginnen of het provoceeren van een oorlog durven op zich te nemen. In dat licht moet, mij, ook de waarde worden gezien van conferen- als die van Washington, alsmede van resoluties den Volkenbond over beperking van bewapen- Niet alleen voor Nederland en Indië spelen de nanciën in deze materie bovendien een hoofd- Alle mogendheden van de wereld, groote zoowel kleine, moeten daarmede terdege rekenen, en is in dit opzicht voor de kleine het minst moei- van den nood een deugd te maken en het goe- voorbeeld te geven.

Blijkt over vijf of tien jaar, dat het oorlogsge- toe- in plaats van afneemt, dan zal het, indien elke kansrekening op dit stuk faalt, nog tijd ge- zijn, voor Indië plannen voor defensie op groot- schaal uit te werken en voor zoover mogelijk te voeren.

Hoeveel millioenen door een beperking der In- sche defensie tot het zoo even genoemde doel spaard zullen kunnen worden, moet door de kundigen op militair en maritiem gebied word- berekend, maar in ieder geval zullen het tiental- millioenen kunnen en moeten zijn. Wanneer bewapening in en voor de Oost kan beperkt w- den, is het aan geen twijfel onderhevig, dat dit verband met den toestand van 's Lands geldmid- delen zonder verwijl ook moet geschieden.

Massa-ontslag.

Het *Bat. Nwbl.* van 27 Sept. bericht, dat bij enkele stukken van dienst bekend is gemaakt, dat het ambtelijk personeel, met name het niet tot de organieke sterkte behoorende personeel, hoofdzakelijk gepensionneerde ambtenaren en officieren, zich op een termijn van zes weken ontslagen moet rekenen. Het initiatief in dezen is uitgegaan van de Regeering, die, niet langer willende wachten, tot de opheffing last gaf.

De openvallende plaatsen zullen bezet moeten worden door op wachtgeld zijnde of van verlof terugkeerende ambtenaren; deze zullen, zooals reeds eerder is bepaald, niet langer de keuze hebben of zij een hun aangewezen betrekking al dan niet wenschen te aanvaarden.

In ambtelijke kringen verwacht men als volgende stap op dezen weg van personeels-inkrimping, een massa-ontslag van voor pensionneering in aanmerking komende ambtenaren.

Voor de gepensionneerden en gegageerden.

Aneta seinde den 23en Sept. aan de bladen: Daar, in verband met den huidigen toestand van 's Lands middelen, voorloopig is afgezien van een verbetering van de pensioenen en gagementen van de voor 1 Januari 1920 gepensionneerde en gegageerde militairen, is door den Minister van Koloniën intusschen op het tweede hoofdstuk van de aanvullingsbegrooting voor dit jaar een aanvulbaar bedrag van *f* 10.000 gebracht, bedoeld als steunverleening aan de gepensionneerden, die buiten hun schuld in behoeftige omstandigheden zijn geraakt.

Het jubileum van Pa van der Steur.

Den 24en Sept. herdacht de heer Van der Steur te Magelang zijn 30-jarig jubileum onder talrijke blijken van waardeering van de Regeering en de ingezetenen van Indië. De *Loc.* van 26 Sept. geeft een uitvoerig verslag van de huldiging te Magelang. Dat de heer Van der Steur nog lange jaren zijn verdienstelijken arbeid ten bate van de Indische jeugd moge kunnen voortzetten, is aller wensch.

UIT DE INLANDSCHE PERS.

Het Credietwezen in Ned.-Indië.

Jaarlijks, telkenjare wordt, zoo schrijft men in de „Perniagaän" van 2 Juni 1922, ongeveer 7 ton gouds uitgegeven ten behoeve van de bezoldigingen der ambtenaren bij het credietwezen in Ned.-Indië en voor het verder noodige bij dien tak van dienst.

Dat personeel presteert daarvoor diensten in den vorm van leiding en toezicht bij de afdeelingsbanken, de rijstschuren in de dorpen en de dessabanken.

Met steun van het Europeesch bestuur helpt de afdeelingsbank particuliere personen aan bedrijfskapitaal.

De loemboeng of rijstschuur in het dorp is het eigendom van de dessa en wordt gevuld met rijst der inwonende sawahbezitters, ten bedrage van 1 picol padi per bouw.

De dessabank is eveneens het eigendom van het dorp.

De kapitaalverstrekking geschiedt door de dorpsbewoners, terwijl de inleggers van bewaarde gelden daarvoor rente ontvangen.

Doch deze regeling wordt niet altijd goed begrepen.

Men ziet n.l. in de praktijk, dat de dessabank geld bij de afdeelingsbank, die daarvoor borgstelling van de dessa-eigendommen vraagt.

Volgens den schrijver is zulk eene borgstelling slechts eene zekerheidsstelling op papier, aangezien geen enkele dessa op Java feitelijk eigendommen bezit.

Niettemin geeft het beheer van de afdeelingsbank het crediet, omdat het vertrouwen stelt in het dessabestuur, dat door den ambtenaar van het credietwezen wordt geleid.

De door de Regeering beschikbaar gestelde gelden ontvangt zij op indirecte wijze terug in den vorm van belastinggelden, zoowel van de personen, die geholpen zijn geworden, als van het in dienst bij het credietwezen zijnde ambtelijk personeel.

Thans, zegt de schrijver, is het voorstel gedaan om het beheer der banken en der dorpsrijstschuren voor eigen rekening te doen nemen.

Door heffing van 1 cent voor elken gulden verstrekt kapitaal en 10 cent bewaarloon voor elke picol padi, wil men de kosten van dat beheer bestrijden.

Het land Soekasari te Buitenzorg.

Reeds sedert geruimen tijd is de gemeente Buitenzorg door aankoop eigenares geworden van het land Soekasari.

De terreinen, welke langs den openbaren weg zijn gelegen, zijn verkaveld in stukken van zoodanige oppervlakte, dat er woningen op kunnen worden gebouwd, met recht van eigendom op den grond en tegen den prijs van *f* 2.25 per vierkante meter.

Tot heden zijn echter slechts een paar stukken grond verkocht, niettegenstaande de schoone ligging der terreinen, van waaruit men een prachtig uitzicht heeft op de bergen Gedé en Salak, een gering resultaat, waarin de gemeente Buitenzorg aanleiding heeft gevonden een onderzoek ter zake in te stellen.

In de „Perniagaän" van 2 Juni 1922 kan men daaromtrent eenige opheldering vinden en deelt de schrijver mede, dat de geringe lust, om zich op de beschikbare terreinen te vestigen, is gelegen in de omstandigheid, dat zij gedurende den nacht nog niet kunstmatig worden verlicht.

Een voorstel daartoe heeft echter den gemeenteraad te Buitenzorg reeds bereikt en laat het zich dus aanzien, dat aan dit bezwaar zal worden tegemoet gekomen.

Een ander meer ernstig bezwaar is gelegen in de onveiligheid van den omtrek.

Men is n.l. bevreesd voor de strooptochten, die door slecht volk worden ondernomen van uit Soekasari, dat, zooals aan iedereen bekend is, de verzamelplaats der roovers is.

Wie te Buitenzorg toch kent niet de inlandsche roovers Darna en Bentong en hun aanhang, vraagt de schrijver?

Ten einde van hunne hinderlijke actie af te komen, wordt de veiligheid van hen afgekocht door feitelijk afgedwongen betalingen, naar gelang van ieders geldelijke welgesteldheid.

Ten slotte is een bezwaar van vestiging gelegen in het feit, dat Soekasari zoover van het centrum verwijderd is.

Wil men de op het land Soekasari aanwezige terreinen waardevoller voor de gemeente Buitenzorg maken, dan is verzekering van de veiligheid van personen en goed in den omtrek een eerste vereischte.

Men zou die hoogstwaarschijnlijk kunnen verkrijgen door eene oordeelkundige plaatsing van een politieposthuis voor gewapende politiedienaren, terwijl men, door het in het leven roepen van een gemeentelijken omnibusdienst, den afstand tot het centrum voor de bewoners zou kunnen bekorten.

Het lijdt, naar schrijvers meening, geen twijfel of door invoering van deze maatregelen zou het met den grondverkoop veel beter gaan.

De gemeente Buitenzorg geeft een goed voorbeeld aan de vestigingen Bondongan en Lajoengsari, welke plaatsen, vroeger in de stilte gelegen, thans door de oprichting van een kampement ten behoeve van de veldpolitie zeer gezocht zijn voor bewoning, terwijl de waarde van den grond in den omtrek wel driemaal is gestegen.

UIT DE CHINEESCHE PERS.

Waarom is het materiëele leven in Ned.-Indië zoo duur?

II (Slot).

Wanneer men derhalve wil zoeken naar de oorzaken, die tot verhooging van den levensstandaard in Ned.-Indië aanleiding geven, dan komt men tot

de slotsom, dat er zeer vele zijn.

Naar de meening van den schrijver treft de naar weelde zoekende Europeaan ten deze echter het grootste verwijt, zeker niet het minst, sedert de Westersche regeeringen zich bezig houden met het voeren van oorlogen, die, aangezien Ned.-Indië geheel afhankelijk is van Europa, de economische toestanden in Indië ten hoogste bemoeilijken en het materieele leven er zooveel duurder maken.

In Ned.-Indië streeft men thans met zorg naar bezuiniging, welker uitvoering bemoeilijkt wordt door het feit, dat, bijaldien op het personeel te veel bezuinigd wordt, men in de toekomst over geen voldoende werkkrachten zal kunnen beschikken.

Er is in de Indische spaarpot een scheur, die men misschien wel wat kan herstellen of oplappen, doch die men, met het oog op dure herstellingskosten, beter doet door een nieuwe te vervangen en deze te doen vullen met de inkomsten, verkregen uit eene op alle liniën doorgevoerde versoberde levenswijze.

Verhooging van invoerrechten, die de prijzen van de ingevoerde artikelen op de markt verhoogt en waaraan de Regeering dus medewerkt, is daartoe niet de goede weg.

De handelaar, bijv. in lucifers, zal voor die prijsverhooging onverschillig zijn, omdat hij die wel verhaalt op zijne cliëntèle, zoodat feitelijk die verhooging wederom komt ten laste van het publiek, dat gedwongen wordt te koopen, omdat men, zonder het gebruik van lucifers, het in het leven niet stellen kan.

De Regeering verhoogt dus niet alleen het invoerrecht, doch ook den prijs van het artikel lucifer op de markt.

De groenteverkooper, die de verhoogde luciferprijs eveneens moet betalen, verhaalt dit weer op de groentekoopers, die wederom hetzelfde doen en waardoor het feit kan worden verklaard, hoe door een enkelen bestuursmaatregel de prijs van tal van andere handelsartikelen en levensmiddelen wordt verhoogd.

Zal de voorgestelde versoberde levenswijze ingang vinden, dan zal de Regeering daartoe het voorbeeld moeten geven.

Zij kan dat o.m. doen, door het bedrag der rechten van alle ingevoerde goederen, welke voor het volk noodig zijn, te verlagen en er voor te waken, dat de verkoopers geen misbruik maken van den bestaanden toestand.

Voor het geval deze de verhoogde prijzen toch willen handhaven, zal het publiek wel zorgen dat de namen dier handelaren bij de Regeering bekend worden gemaakt.

Na de verlaging der invoertarieven volge de intrekking van den duurtetoeslag en daarna de verlaging der bezoldigingen van het personeel.

Verhoogde schoolgelden.

In de „Perniagaän" van 3 Juni 1922 wordt de maatregel van de verhooging der schoolgelden tot 50 pCt. besproken.

Tal van leerlingen, die zich op een meer uitgebreid onderwijs hadden willen toeleggen, zijn dientengevolge teleurgesteld.

Verschillende Chineesche jongelieden, die in het Toelatingsexamen voor de Hoogere Burgerschool waren geslaagd, hebben zich moeten terugtrekken en hun geloof in de toekomst zien geschokt.

Dit is de reden waarom de Chineesche Volksgroep ter hoofdplaats Soerabaija met grooten aandrang vermeerdering van het aantal Muloscholen vraagt.

De teleurgestelden voor de Hoogere Burgerscholen kunnen dan het onderwijs op die onderwijsinstellingen volgen, al staat dit dan ook op wat lager plan.

De schrijver deelt in de teleurstelling, die de jongelieden hebben ondervonden en weet geen antwoord te geven op hunne vraag, wat het beste voor hen is om ten deze te handelen.

Alleen vestigde hij hunne aandacht op het bestaande West-Java Studiefonds, dat misschien hulp kan verleenen.

Vertrouwbaar Pandhuispersoneel?

In hetzelfde blad wordt melding gemaakt van een onlangs ter hoofdplaats Soerabaya plaats gehad hebbenden belangrijken diefstal van briljanten door eene Chineesche vrouw, in samenwerking met eene Javaansche vrouw.

Een handelaar in briljanten had in het Oranje Hotel te Soerabaya 6 stuks briljanten van 48 karaat, ter waarde van ƒ 20853.30, aan de Chineesche vrouw Tjie Sian Tjiam ter hand gesteld, ten einde die te verkoopen.

Herhaaldelijk werd tevergeefs om afrekening gevraagd, met het gevolg, dat de politie er bij te pas kwam.

Toen bleek, dat 4 briljanten in het pandhuis waren gebracht, terwijl de bewaarplaats van de 2 andere bekend werd.

In hechtenis gesteld, ontkende Tjie Sian Tjiam de preciosa's te hebben willen verduisteren, doch bij het voorloopig onderzoek bleek tevens, dat een Javaansche vrouw haar medeplichtige was, hetgeen deze laatste bekende.

Zij had in de laatste 2 maanden preciosa's ter waarde van ƒ 77.600 in het pandhuis gebracht, waarvan ƒ 7960 vermoedelijk gestolen waren.

De verslaggever schrijft, dat men er verbaasd over staat, dat het pandhuis te Kalianjar zulk een aanzienlijke waarde van eene Javaansche vrouw in ontvangst kon nemen, zonder verdenking en zonder de politie er mede in kennis te stellen.

LITERATUUR-OVERZICHT.

La décoration primitive. Océanie.

Onder dezen titel heeft de hr. D. Réal, Inspecteur van het Musée d'Ethnographie te Parijs, een 42-tal platen in 4° formaat laten drukken, voorafgegaan door een korte inleiding van zijn hand. We vestigen op deze uitgaaf (van A. Calavas te Parijs) de aandacht, omdat een groot gedeelte dezer mooie — enkele in kleurendruk uitgevoerde — platen betrekking heeft op ethnografica uit den Indischen Archipel. Sumatra, Nieuw-Guinea, Borneo, Java, Timor en Rotti zijn vertegenwoordigd.

Jan Pieterszoon Coen.

Van het door het Kon. Instituut voor de Taal-, Land- en Volkenkunde van Ned.-Indië uitgegeven werk: Jan Pieterszoon Coen. Bescheiden omtrent zijn bedrijf in Indië, verzameld door Dr. H. T. Colenbrander, is dezer dagen het vierde deel verschenen ('s-Gravenhage, Martinus Nijhoff).

In dit deel zijn o.m. opgenomen de Resolutiën van den Raad van Defensie (April 1620—23), de Sententiën onder Coen geveld (1613—1619), en stukken betreffende Coen's verblijf in patria (1623—27). Er volgt nu nog een vijfde deel, dat uitsluitend zal worden bestemd voor de publicatie der bescheiden van 1627—29 (het tijdperk van het tweede Gouverneur-Generalaat) en ten slotte een zesde, met de levensbeschrijving van Coen, door Prof. Colenbrander.

De Boro-Boedoer.

In het Nov.-Nr. van Aarde en haar Volken een artikel over den Boroboedoer, ontleend aan eene beschouwing van den hr. E. M. ten Cate in Vragen van den Dag (Aug.-afl.). Zonder op de verdienste van deze ongetwijfeld interessante beschrijving iets te willen afdingen, kunnen we toch niet nalaten onze teleurstelling er over uit te spreken, dat de magistrale studie van Prof. Krom over den Boroboedoer blijkbaar onbekend is gebleven aan den hr. ten Cate.

Aan het slot van zijne beschouwing in Vragen van den Dag zegt de hr. t. C.: „Onlangs heeft de regeering fotografische opnamen van al de détails laten nemen, die zeer belangrijk zijn, maar in het wezen van onze kennis omtrent den Boro-Boedoer geen verandering hebben gebracht."

De onbillijkheid dezer uitlating treedt in het volle licht, als we Dr. Bosch, die notabene een geheele aflevering van het Tijdschrift Bat. Gen. *) wijdde aan eene bespreking van Prof. Krom's monographie over den Boroboedoer van 1920 (geschreven juist naar aanleiding der fotografische opnamen van Regeeringswege), hooren zeggen:

„De sinds de verschijning van Leemans' Boroboedoer steeds sterker geworden behoefte aan een werk, waarin de sinds Raffles verkregen resultaten van het wetenschappelijk onderzoek, na schifting en ordening, zouden verzameld worden, zoodat een overzicht van den huidigen stand onzer kennis mogelijk zou zijn, heeft Dr. Krom volkomen bevredigd. Hij heeft zelfs meer gedaan dan dat! Zijn werk is niet slechts een voorraadschuur van de reeds bekende vaststaande

*) Deel 61, afl. 3 (1922).

...feiten gebleven, het bevat ook als rijpen oogst van jarenlange, diepgaande studie, een schat van verrassende opmerkingen, nieuwe verklaringen, verblijdende vondsten en ontdekkingen."

Het is te wenschen dat deze woorden, geschreven door een autoriteit als Dr. F. D. K. Bosch, ook onder de oogen zullen komen van hen, die van het opstel van den hr. ten Cate in Vragen van den Dag kennis namen!

Komedie Stamboel.

De hr. A. Th. Manusama, die als schrijver van „Stephan de Lima" en „Krontjong" zich bekendheid heeft verworven, heeft thans een nieuw werkje geschreven (verschenen bij de N. V. „Favoriet" te Weltevreden), getiteld „Komedie Stamboel, of de Oost-Indische Opera".

De zgn. „Komedie Stamboel", sedert ongeveer 30 jaar geleden in het leven geroepen door A. Mahieu — „een Indische jongen van Fransche origine" — is een vermenging van het Westersche en Oostersche theater, een tooneelspel, als het ware ontworpen om het gevoel en gemoed van een uit heterogene bestanddeelen samengestelde massa gelijk het publiek van Indië te bevredigen: kortom, een spel, dat vrijwel een ieder, die de Indische samenleving begrijpt, boeien kan. Ontegenzeggelijk blijft de Komedie Stamboel — niettegenstaande de vele andere openbare vermakelijkheden — nog steeds een groote attractie voor het Indische publiek. De hr. Manusama geeft er eene levendige beschrijving van, die werkelijk belangstelling verdient, te meer, omdat over het onderwerp zoo goed als geen literatuur bestaat.

Indië. Geïllustreerd Weekblad.

Afl. 33. Huisvesting in Indië (vervolg), door N. — De dakbedekking der toekomst (bespreking eener uitvinding van den hr. J. Bergsma). — Luchtfotografie in Indië, door Luit. Feenstra (vervolg). — De suikerindustrie op Java, hare geschiedenis en ontwikkeling, door H. Ch. G. J. van der Mandere (vervolg). — De Minta-Raga (wajang wong, of w. orang) te Bandoeng op 1 Aug. 1922, door Raden Soepomo.

Indisch Tijdschrift van het Recht.

In de laatste jaren kwam dit tijdschrift zeer ongeregeld uit, maar thans schijnt de redactie de achterstand met spoed te willen inhalen blijkens hier te lande ontvangen afleveringen.

In Juli j.l. verscheen Deel 115, afl. 3 t/m. 6, tweede en derde serie 1920 (hierin o.m. eene verhandeling van S. Tirtoprodjo: Voortgezette handeling en meerdaadsche samenloop bij lichte misdrijven). — In Aug. Dl. 116, afl. 1 en 2, eerste serie 1921 (Wenschelijkheid van uitbreiding der bevoegdheid van het Residentiegerecht, door M. P.). — In Sept. dl. 116, afl. 3 begin tweede serie 1921 (Een leemte in de Chineezenwet, door M. P.) en afl. 4, 2e helft tweede serie 1921 (Wetenschappelijke politiemethoden, door J. J. Smith).

Archief voor de Suikerindustrie in Ned.-Indië.

In den regel maken we geen melding van den inhoud van dit tijdschrift, omdat deze bijna altijd uit zuiver technische onderwerpen bestaat. In afl. 29 van den loopenden jaargang komt echter eene verhandeling voor, waarop speciale aandacht wordt gevestigd; ze is getiteld: De werkstakingen van het niet-Europeesch personeel in de suikerindustrie op Java gedurende het jaar 1921, door Mr. J. J. Tichelaar.

Ned.-Ind. Bladen voor Diergeneeskunde en Dierenteelt.

Voor dit tijdschrift geldt hetzelfde als boven werd aangeteekend bij het Archief voor de Suikerindustrie. Van slechts enkele bijdragen in de jongst ontvangen afl. zullen we daarom melding maken, n.l.: Overdracht van bevoegdheden van den Burgerlijken Veeartsenijkundigen Dienst op Locale Raden, door Dr. B. Vrijburg (afl. 2 van jaarg. 22). — H. A. Penning † (met portret), door Hellemans. — Hondsdolheidbestrijding, door W. Treffers (afl. 3). — Polemiek tusschen de hh. Dr. F. de Moulin, P. Zijp, Numans en J. Witkamp over de voortgezette studie van Indische veeartsen aan de Veeartsenijkundige Hoogeschool te Utrecht (afl. 4).

Rapport Alcoholbestrijdings-Commissie.

Ter Landsdrukkerij te Weltevreden is verschenen het Rapport van de Alcoholbestrijdings-Commissie (ingesteld bij Gouv. Besl. van 7 Sept. 1918), met Vervolg; benevens een ontwerp-drankordonnantie (samengesteld door de leden der Commissie Mr. F. C. van Walsem en Dr. H. Bervoets), met afzonderlijke Memorie van toelichting.

Het is natuurlijk onmogelijk in een kort bestek een overzicht te geven van den inhoud dezer publicaties, of zelfs maar de voorstellen te noemen welke de Commissie doet strekkende tot bestrijding van het alcoholmisbruik in Indië. Dat dit kwaad onder de Inlandsche bevolking niet zoo diep wortel geschoten heeft als wel eens wordt beweerd, blijkt intusschen uit het volgend citaat, ontleend aan § 11 van het Rapport: Sociale maatregelen.

„Dat het alcoholvraagstuk h. t. l. in een geheel ander stadium dan in de Europeesche landen verkeert, zal weinig betoog behoeven. Daar is inderdaad sprake van alcoholisme met al haar nasleep dronkenschap, gezinsverwoesting, verhooging van criminaliteit en tal van andere belemmeringen op den weg van volksverheffing en vooruitgang. In de Inlandsche maatschappij — deze moet toch in de eerste plaats bij al de te nemen maatregelen in het oog worden gehouden — is, afgescheiden van enkele plaatselijke excessen, van een geregeld, zelfs matig, gebruik van alcoholia geen sprake. Zijn onder de arbeidende klassen in Europa velen „gewoonte drinkers", onder de Inlandsche arbeidsklassen treft men alleen — en zulks in veel geringer getale — lieden aan, die slechts bij feestelijke of andere bijzondere gelegenheden gebruik maken van sterken drank."

De vrijmaking van Nederlandsch-Indië.

Als afzonderlijke brochure is uitgegeven een in de Socialistische Gids van Oct. verschenen opstel van den hr. H. H. van Kol, getiteld: De vrijmaking van Ned.-Indië. Als uitgangspunt neemt schr. het geschrift van J. E. Stokvis, Van wingewest naar zelfbestuur in Ned.-Indië, met de strekking waarvan hij zich geheel kan vereenigen. De hr. Van Kol besluit dan ook: „Door zijn keurige en rijk gedocumenteerde schets der cultureele en politieke historie van Java, door zijn duidelijke uiteenzetting der fouten en leemten van ons bestuur over dit wingeweest, heeft Stokvis een daad verricht, niet alleen in dienst van recht en humaniteit, maar ook als een in waarheid goed Nederlander."

Voor belangstellenden ligt het geschrift op de leestafel Heulstraat 17.

De Indische Mercuur.

No. 46. Oogstcijfers uit Cuba, door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De koelie-ordonnantie en de poenale sanctie (vervolg), door H. J. B. — Het Machinebedrijf, door G. J. Harterink, besproken door Ir. C. van Heemstede Obelt. — Het automatische zelfregistreerende sapweegtoestel „Strunk", door Dr. H. C. Prinsen Geerligs. — De economische toestand van China in 1921. — Kultuurberichten. — Kleine mededeelingen. — Financieele berichten en verslagen, zoomede de overige vaste rubrieken. — De afd. Handelsmuseum van het Kol. Instituut geeft ditmaal recente literatuur over aetherische oliën, boschwezen en hout, voedings- en voedermiddelen, enz.

Algemeen Landbouwweekblad voor Ned.-Indië.

Hoofdzakelijke inhoud van No. 13 (De uitgebreide artikelen zijn door spatieering aangegeven). Het uitdunnen van Hevea in oudere plantsoenen, door W. de Vos. — De fabrikatie van Inlandsche suiker als kleinlandbouwbedrijf, door Totok. — Enquête-reis door Malakka, door v. N. — Het voorkomen en de bereiding van kalimeststoffen, door P. van Houwelingen. — Hygiëne op ondernemingen, door D. N. — De voordeelen van diep ploegen, door J. K. M. — De landbouw op de derde jaarbeurs te Bandoeng, door T. W. — Bericht omtrent de Gouvernements kina-onderneming over het tweede kwartaal 1922. — Textiel-bedrijf.

No. 14. Eenige opmerkingen over grondbedekkers (groenbemesters), door W. M. van Helten. — Eenige economische vraagstukken uit de suikerindustrie, door H. E. Weitkamp. — Delftsche (Rubber-) Voorlichtingsdiensten, door Dr. R. Broersma. — Tarwecultuur in Ned.-Indië, door H. — Over de physiologische beteekenis van Caoutchouc voorkomende in de melksapvaten van Hevea, door K. — De landbouw op de derde jaarbeurs te Bandoeng (vervolg), door T. W. — Selatdjaran (grootrijstbedrijf), door Z.

De Ingenieur.

In No. 46 doet de Vereeniging van Delftsche Ingenieurs een beroep op haar leden die, hetzij in eigen bedrijf of zaken, hetzij in ambtelijke betrekking, invloed kunnen uitoefenen op de tewerkstelling van ingenieurs met diploma der Technische Hoogeschool te Delft. Voor zoover de gegevens strekken van het Bureau dier Vereeniging tot plaatsing van ingenieurs in Nederland en Koloniën, zijn van de 268 ingenieurs, die in 1922 het diploma in Delft verwierven, thans nog niet geplaatst 179, terwijl van degenen, die in 1921 gediplomeerd zijn, nog 24 zonder betrekking zijn. Wanneer in Januari a.s. de uitslag der examens bekend zal zijn, staat het aantal werkzoekende ingenieurs met een honderdtal vermeerderd te worden! Vele der jonge ingenieurs zijn niet alleen bereid om als opzichter, desnoods als werkman te gaan werken, maar zelfs als volontair zouden zij gaarne plaatsing vinden, om althans de gelegenheid te vinden werkzaam te zijn in het vak hunner studie.

In hetzelfde Nr. van de Ingenieur een in verkorten vorm weergegeven voordracht (met gedachtenwisseling) van ir. M. H. Caron, getiteld: Nieuwe vooruitzichten voor een ijzerindustrie in Ned.-Indië (gehouden te Weltevreden op 3 Maart j.l.).

Het typhusvraagstuk in Ned.-Indië.

Dezer dagen promoveerde aan de Amsterdamsche Universiteit de hr. E. P. Snijders tot doctor in de geneeskunde op

een proefschrift, getiteld: Het typhusvraagstuk in Ned.-Indië en de voorbehoedende enting tegen deze ziekte.

In dit proefschrift zijn vastgelegd de door den schrijver verrichte onderzoekingen in het pathologisch laboratorium der tabak- en rubbermaatschappijen te Medan, en wil het ook zijn „een voortzetting en uitbreiding van het typhoïed-onderzoek, door Schüffner ter Oostkust van Sumatra begonnen en door Kuenen, van Loghem, Baermann en anderen vervolgd."

* * *

Overzicht van de Inlandsche en Maleisch-Chineesche pers, 1922, No. 40. (Weltevreden, Drukkerij Volkslectuur).

Over de harmonische schommelingen (seiches) in enkele groote meren van Ned.-Indië (met platen), door C. G. J. Vreedenburch. (Overgedrukt uit de Waterstaatsingenieur, No. 8 van 1922).

Armenzorg en Locale Raden (vervolg), door W. — Overdracht van de pestbestrijding aan Locale Raden. (Locale Belangen, 16 Oct. '22).

Eerste aanvulling der wetten en verordeningen betreffende Ned.-Indië, Suriname en Curaçao, uitgegeven onder toezicht van Prof. Mr. Ph. Kleintjes. 8e, geheel herziene druk. (Amsterdam, J. H. de Bussy).

De Indische goederenhandel. (In- en Uitvoer, 15 Nov. '22).

Een Zondagmorgen op den zendingspost te Tjideres (slot), door L. W. Thomasaad. — Over de wenschelijkheid van een absoluut drankverbod in Indië. (De Banier, 13 Oct. '22).

Handelswetgeving en belastingwetgeving. Memorandum van de Handelsvereeniging te Medan. (Medan, Oct. '22).

Caoutchoucbedrijf op Noesakambangan. Jaarverslag over 1919. (Pekalongan, Drukkerij Centrale Gevangenis).

Nederlandsch-Indië. Aardrijkskundig leesboek, door J. L. Hooftman en K. G. Houwen. 2 B. Java en Buitenbezittingen. Geïllustreerd door W. K. de Bruin. 10e, herziene druk. (Groningen, J. B. Wolters).

Djalan ke barat. Weg tot het Westen. Nederlandsche taalcursus voor Maleisch-sprekenden, door H. P. van der Laak, Mohammad Sjafei en Dr. G. J. Nieuwenhuis. Dl. I. (Groningen, J. B. Wolters).

Curaçao, possession neérlandaise de la mer des Caraïbes, par Th. de Streitberg. (Bulletin de la Société Belge d'Etudes Coloniales, 1922, No. 7—8).

Sumatra, an island of great beauty, by Ch. M. Morrell (with. ill.). (Netherlands Indies Review, Nov. '22).

Die Insel Java, von H. Schmittheunner. (Geogr. Zeitschrift, 28, 1922, bl. 148).

Fra Nord-Sumatras urskov, af E. A. Hagerup. (Geogr. Tidskrift, 26, 1922, bl. 140).

Boekaankondiging.

—o—

De Redactie ontving enkele vervolgexemplaren van de gunstig bekend „geeltjes" van Elsevier's Algemeene Bibliotheek, de Nos. 9 en 10: „Geheime Diplomatie", door Mr. J. J. v. Bolhuis en „Pieter Cornzn. Hooft", van Dr. J. Prinsen J.Lz. Zijn reeds de namen der schrijvers borg voor de bewerking, de lezers zullen met te meer voldoening kennis nemen van deze lectuur, nademaal zij er veel in zullen vinden, wat voor hen nieuw is. Geldt dit vooral voor de „Geheime Diplomaten" met haar bronnenmateriaal, wat P. C. Hooft betreft zal men den Nederlandschen Tacitus meermalen van een andere zijde zien, dan die welke men gewoon was. De kennismaking met beide werkjes bevelen wij gaarne aan.

Van de Berichten Afd. Handelsmuseum van het Koloniaal Instituut No. 7: *„De aetherische oliën leverende planten van Ned. O.-Ind. en de Bereiding van haar Oliën,"* door A. W. K. de Jong, chef der Afd. Wetenschappelijke onderzoekingen van den Voorlichtingsdienst, een overdruk uit „De Indische Mercuur", die zeer lezenswaardig is.

Ook maken wij gaarne met een enkel woord van aanbeveling melding van de ontvangst van Het Nieuwe Leven van C. Meijer, uitgegeven door de Nederl. Bibliotheek voor goede en goedkoope lectuur. Voor dengene, die op de hoogte wil blijven van de stroomingen in het hedendaagsche geestelijk leven zal de aanschaffing van dit werkje een aanwinst voor zijn boekenkast blijken te zijn.

Uit Indië werd ons toegezonden het *Programma voor het leerjaar 1922—'23 der Midd. Landbouwschool te Buitenzorg* en *Nieuwe Banen van ons Handwerkonderwijs*, door C. Defais—van Dijck, een lezing gehouden op de vergadering van het N. I. O. G., afd. Batavia; beide in brochurevorm, zijn ter lezing gelegd in Heulstraat 17.

Suriname.

Wij hebben in ons nummer van 2 November melding gemaakt van de indiening door den Minister van Koloniën aan de Staten Generaal van het rapport des heeren Pyttersen omtrent de uitkomsten van zijn voorloopig onderzoek naar de levensvatbaarheid van landbouwbedrijven in Suriname met toepassing van moderne cultuurmethoden. Dat rapport is nu verschenen in boekformaat, gemakkelijker te lezen dan de onbehouwen kolommen van de stukken der Staten Generaal.

Het is met het oog op de voor ons beschikbare ruimte niet wel doenlijk een goed overzicht van dit belangrijke rapport te geven. Het is verdeeld in 12 paragrafen, die wij, om een denkbeeld van den inhoud te geven, hier laten volgen:

1. Beknopte beschrijving van land en volk. 2. Eerste landbouwondernemingen. 3. Tegenwoordige toestand van de landbouwondernemingen. 4. Arbeidsvraagstuk. 5. Gebruikmaking van mechanische hulpmiddelen. 6. De suikercultuur op Java. 7. Verwachtingen van de cultures in Suriname. 8. Suiker in naburige streken. 9. Opwekking van kracht. 10. Wegenaanleg. 11. Slotbeschouwingen. 12. Voorstellen.

Hij, die de artikelen van den heer Pyttersen in *„De West-Indische Gids"* gelezen heeft, zal in het rapport veel vinden, dat hem reeds min of meer bekend is.

In de tweede paragraaf wijst de schrijver op het bekende feit, dat de eerste planters in Suriname zich hadden gevestigd op land, dat bij hoogen rivierstand niet werd overstroomd. Na de verovering van Suriname door Abraham Krijnssen in 1667 werd door de kolonisten de suikercultuur op de hooger gelegen gronden voortgezet. Onder van Aerssen van Sommelsdijck (1683) werd overgegaan tot plantage-aanleg in het lage land, dat daarvoor moest worden ingedijkt. Men paste het in Zeeland geleerde met gunstig resultaat toe.

De grootere voordeelen van den ingepolderden kleigrond worden dan opgesomd. Niettemin werd langer dan een eeuw ook op de lichtere gronden de rietcultuur gedreven in een tijd, toen er van goede grondbewerking, flinke bemesting en bevloeiing geen sprake was en de suikerwinning zeer laag stond. Aangenomen kon worden, dat een goede wisselcultuur in deze streken succes zal hebben. Het gedeeltelijk verlaten van die gronden is sneller gegaan dan te verwachten was, daar als gevolg van het opdringen van de Boschnegers in 1776 een postenlinie, het z.g.n. Cordonpad, werd opgericht, waarachter de planters zich moesten terugtrekken.

In de derde paragraaf een overzicht van den tegenwoordigen toestand van de landbouwondernemingen en de vooruitzichten der verschillende cultures. Suriname telt thans slechts 5 suikerplantages, die te zamen ongeveer 5400 akkers (2½ Surinaamsche akker=1 H.A.) beplanten. Ondanks het lage peil, waarop de industrie staat, zijn de resultaten niet ongunstig. „Op Java zouden op gelijken voet gedreven suikerondernemingen met zoo primitief ingerichte fabrieksinstallaties wegens gemis aan levensvatbaarheid reeds lang gesloten zijn geweest."

Alleen de plantage Mariënburg van de Nederlandsche Handelmaatschappij wordt van een nieuwe, op moderne leest geschoeide fabrieksinstallatie voorzien, waaruit mag worden afgeleid dat de eigenaresse toekomst ziet in de suikerindustrie in Suriname.

Van de andere bestaande of mogelijke cultures willen wij nog alleen de aandacht vestigen op de proeven met de katoencultuur. Van de verkregen

katoen — Sea-Island — werden monsters gezonden aan verschillende deskundigen op katoengebied, zoowel in Nederland als in Engeland. Het oordeel van den heer R. A. de Monchy te Hengelo luidde als volgt: „Deze katoen is zoo schitterend mooi, dat zelfs de allerbeste Sea-Island-katoen in Amerika het hierbij nog moet afleggen. De vezel is bijzonder lang en men kan haast niet begrijpen met katoen te doen te hebben als men den stapel trekt. Ook de kleur en de zuiverheid zijn heel mooi, terwijl de katoen een buitengewonen glans bezit."

De wijze van voorziening in het tekort aan werkkrachten is een der meest op den voorgrond tredende vraagstukken in Suriname.

Nu sedert 1918 het immigratie-tractaat van 1870 door Engeland is opgezegd en onder contract verbonden Britsch-Indiërs niet meer worden aangevoerd, is de kolonie aangewezen op den aanvoer van werkkrachten uit Java.

De werkvolkkwestie zal èn voor de Regeering èn voor de particuliere industrie een onderwerp van voortdurende zorg blijven uitmaken.

Nochtans zal het — aldus de schrijver — van groote beteekenis zijn, indien het mogelijk mocht blijken — zij het voor enkele hoofdculturen — een groot percentage van den noodigen arbeid door machines te doen verrichten.

De volgende paragraaf is gewijd aan een onderzoek van deze mogelijkheid.

„Het is moeilijk in Suriname het vraagstuk der mechanische grondbewerking goed en snel op te lossen, omdat van particuliere zijde geen gelden beschikbaar zijn of gesteld worden voor uitgebreide proeven en ook omdat er geen of zeer weinig belangstelling voor bestaat. Op Java is het anders. Veel geld is en wordt daar voor het doel besteed en de kring der belangstellenden en belanghebbenden wast steeds aan."

De heer Pyttersen geeft dan een belangwekkend overzicht van de op Java genomen proeven en bespreekt de minder gunstige factoren aldaar en de verwachtingen voor Suriname.

Een zeer belangrijke paragraaf is die, waarin een overzicht gegeven wordt van de suikercultuur op Java, om te komen tot de algemeene voordeelen die Suriname aanbiedt, welke als volgt worden samengevat:

a. buitengewoon vruchtbare grond, die lange jaren achtereen, zonder bemesting, in cultuur kan blijven;

b. weinig bezwarende voorwaarden, waaronder de beschikking over den grond kan worden verkregen;

c. betrekkelijk geringe kosten voor het geschikt maken van den grond voor den landbouw;

d. lage bewerkingskosten van den aanplant, omdat de aanwezigheid van overvloed van goede gronden het drijven van een weinig intensieve cultuurwijze toelaat;

e. uitstekend klimaat, gepaard met zeer gunstigen regenval, welke geregelde bevloeiing overtollig maken;

f. mogelijkheid om, desgewenscht, op een weinig kostbare wijze irrigatie toe te passen;

g. onkostbare wijze van afvoer van regenwater;

h. geen bandjirs, zoodat kostbare afvoerkanalen en kunstwerken overbodig zijn;

i. geen vulkanische erupties;

j. geen orkanen;

k. goedkoop watertransport op de onderneming;

l. geringe transportkosten van het product van de onderneming naar de zeeschepen;

m. zekerheid van het beschikken over voldoend van elders aangevoerd werkvolk, zij het ook tegen hoogere kosten dan in Oost-Indië;

n. gunstige ligging in het algemeen ten opzichte van de wereldmarkten.

Daarna worden nog uiteen gezet de bijzondere voordeelen, die Suriname boven andere landen voor verschillende cultures biedt.

Voor wegenaanleg gevoelt de heer Pyttersen om de hooge aanleg- en onderhoudskosten niet veel, waar z.i. de waterwegen in de behoefte voorzien.

In zijne slotbeschouwingen geeft de schrijver een overzicht van vroegere voorstellen tot ontwikkeling der kolonie, om daarna te zeggen, wat z.i. noodig is voor Suriname.

„Vóór alles is noodig het ontstaan van kapitaalkrachtige particuliere landbouwondernemingen, in de eerste plaats tot het drijven, met toepassing van de nieuwste technische hulpmiddelen, van de suikerrietcultuur, waardoor in ruime mate gelegenheid zal ontstaan tot verschaffing van goed betaalden arbeid aan wèl-onderlegd technisch personeel en aan z.g.n. skilled labourers. De Regeering bevordere de totstandkoming van dergelijke ondernemingen met alle te haren dienste staande middelen, o.a. door zooveel mogelijk er zorg voor te dragen, dat die totstandkoming niet belemmerd worde door gebrek aan werklieden. Deze dienen dus aangevoerd te worden, zelfs in meerdere mate dan voor de oogenblikkelijke behoefte noodig wordt geoordeeld, zoodra vaststaat, dat zij bij aankomst in de kolonie goed betaald werk kunnen verrichten. Van het grootste belang is voorts het voeren van een milde belastingpolitiek."

In een slotparagraaf zet de schrijver uiteen, welke stappen de Regeering zal hebben te nemen om zooveel mogelijk zekerheid te verkrijgen van het slagen van de uitvoering van het voorgestelde plan, waartoe noodig zullen zijn een nadere exploratie, bestaande uit:

1°. een meer nauwkeurig onderzoek, of inderdaad schepen met een diepgang van ongeveer 20 voet de Corantijnrivier bij vloed kunnen binnenvaren en derhalve op een gemakkelijke en goedkoope wijze afvoer van producten van het z.g. Nickerie-terrein kan plaats vinden;

2°. een globale opname, ten einde de zuidelijke grens van bedoeld open terrein te kunnen bepalen;

3°. een onderzoek naar de bruikbaarheid van baggermachines voor den aanleg van dijken en afwateringskanalen;

4°. het beproeven van mechanische grondbewerking.

Het zal spoedig blijken, wat de Staten-Generaal over des heeren Pyttersen's voorstellen denken. Waarschijnlijk zal men met het uitspreken van een oordeel wachten op de beschouwingen van den Gouverneur, aan wien door den Minister van Koloniën het rapport ter beoordeeling is toegezonden.

Curaçao.

Onderzoekingsreis.

Omtrent de onderzoekingsreis naar de Nederlandsche West-Indische eilanden verneemt de *N. R. Ct.*, dat prof. dr. J. P. B. de Josselin de Jong Dinsdagavond (14 November l.l.) naar Kopenhagen vertrokken is en vandaar, met dr. Hatt, per mailboot Lituania, naar New-York gaat. Het oorspronkelijke plan, om met een vrachtboot van Kopenhagen naar St. Thomas te gaan, is vervallen, omdat deze boot de passagiers niet kon medenemen.

Brion.

In vervolg op ons bericht van verleden week deelt de *Amigoe* mee, dat het *Boletin Comercial* alhier het portret van de buste van den admiraal, gemodelleerd door onzen landgenoot den heer John de Pool, wonende te Panama, afgedrukt heeft.

Deze buste maakt, zegt de *Amigoe*, een voortreffelijken indruk. De modelleur heeft blijkbaar Brion willen voorstellen op het dek van zijn schip vóór den zeeslag bij het eiland Margarita, den energieken blik in de verte richtend, met den zeekijker in de hand tegen de borst geklemd, terwijl de plooien van zijn mantel door de bries eenigszins opwaaien. De buste, thans in gips gereed, is één meter hoog. Deze wordt nu naar Italië gezonden, om daar in brons gegoten te worden.

Danspartijen.

La Cruz vraagt, of de verordening van verleden jaar, die zooveel voeten in de aarde had, al weer verouderd is en niet meer gehandhaafd wordt. Men

BESCHIKBAAR.

danst er Zaterdags en Zondags lustig op los. Terwijl iedereen overal tracht te bezuinigen, zijn er op Curaçao menschen, die hun geld aan die danspartijen wegsmijten. Waarom verhoogt men de soldij der soldaten, als deze iedere week daaraan hun geld opmaken?

Rechtsspraak.

Ingediend zijn twee verordeningsontwerpen. Het eene dient om ook de voorzitter van het hof van justitie, nu dat college als rechter in beroep zoo goed als niets te doen heeft, te laten deelnemen aan de kantongerechtsrechtspraak op Curaçao. Waarom alleen daar wordt niet gezegd.

Het andere ontwerp bevat eenige maatregelen, die in Nederland bij de instelling van de politierechtsspraak zijn ingevoerd. De sedert 1918 bestaande dagvaarding bij monde wordt afgeschaft.

Ook den kinderrechter wil men in Curaçao overnemen.

Havenreglement.

Voorgesteld zijn maatregelen tegen het oliestoken aan boord van de in de haven liggende stoombooten, waarvan destijds de bewoners van Otrabanda zooveel last hadden. Men meent, dat de voornaamste oorzaak van het hinderlijk rooken daarin is gelegen, dat de stokers uit ongeoefendheid niet regelmatig op gezette tijden de olie laten vloeien in het vuur, doch af en toe, met horten en stooten, als het vuur te laag komt, in eens een grootere hoeveelheid er in laten dan volstrekt noodig zou zijn geweest, en dat wel eens, om olie te besparen, niet voldoende lucht wordt toegelaten in den oven.

Staatsrechterlijke wijsheid.

In het ontwerp eener verordening, regelende het uitvoerrecht van mijnproducten, worden zekere bevoegdheden aan den Gouverneur opgedragen. De Koloniale Raad orakelt daarvoor in zijn eindverslag:

„Betoogd werd, dat het tegenwoordig het streven zijn moet om bevoegdheden, zooals deze verordening aan den Gouverneur wil geven, op te dragen aan commissiën of raden en niet aan enkelingen. Dit systeem, doorgevoerd, zal de eerste stap zijn tot een meer autonomisch bestuur. De controle over de werkzaamheden immers zal toch altijd kunnen en moeten blijven in handen van den Gouverneur.

Volgens de Memorie van Antwoord zal de Administrateur van financiën de autoriteit zijn bij beschikking des Gouverneurs aangewezen en volgens dit artikel staat beroep op den Gouverneur open. Dit is eerder concentratie dan de centralisatie.

De gewraakte bepaling is misschien wel in een verordening van 1908 op hare plaats, maar sinds hebben zich nieuwe ideeën baan gebroken en worden dergelijke bepalingen als vrijwel uit den tijd beschouwd.

Het is te hopen, dat er bij de openbare beraadslagingen iemand op staat, om die geleerdheid in eenigszins meer verstaanbare termen toe te lichten. Zóó lijkt het eene hopelooze verwarring van de beteekenis der begrippen autonomie, centralisatie (concentratie?) en decentralisatie. Welke kentering der geesten mag in 1908 op Curaçao toch wel hebben plaats gehad? De „raden"-republiek heeft den Raad toch geen parten gespeeld?

De bezuiniging.

Het gerucht der twee ton bezuiniging, den Gouverneur opgelegd, dat nu al door de feiten, in ons vorig nummer meegedeeld, is gelogenstraft, heeft ook de *Voz*-redactie aan het cijferen gezet. Zij schrapt allereerst f 75.000.— aan landbouwkundige uitgaven, f 20.000.— op nieuwe werken, f 20.000.— op het onderzoek naar de mogelijkheid van een waterleiding voor Willemstad, f 12.000.— voor de draadlooze telegrafie op Aruba en Bonaire, f 8.000.— voor besproeiing, f 6.000.— voor een sproeiwagen, f 7.000.— voor een armenhuis op St. Eustatius en f 9.000.— voor den mijnbouwkundige. Dit zijn bij elkaar bijna f 160.000.—, waarvan slechts f 46.000.— ook door het Gouvernement voorgesteld worden. De rest ± f 50.000.— wil *Voz* bezuinigen op het bijzonder onderwijs. De redactie meent, dat dit wettelijk wel kan, omdat de datum, waarop de volledige gelijkstelling ingaat, door den Gouverneur wordt bepaald en er vóór de afkondiging vrij belangrijke wijzigingen kunnen worden aangebracht.

Eén argument van het blad begrijpen wij niet, als zij n.l. schrijft, zich tot de missie richtende: „Als u vindt, dat gij niet genoeg gesubsidieerd wordt, scheidt er dan mee uit. Laat het dan aan 't Gouvernement over. En al kost dit dan, volgens uw zeggen veel meer, wat gaat u dat aan."

Dit laatste is natuurlijk volkomen juist. Dat gaat de missie *niets* aan. Maar, eilieve! het gaat er toch niet om, om de missie te ontlasten, maar om bezuiniging op de koloniale uitgaven en als die niet tevens verkregen wordt, bereikt men met die f 50.000.— niets. En in die rhetorische vraag aan de missie zit geen argument voor de bezuiniging. Eer het tegendeel.

Sisal.

Voz di pueblo schrijft:

In verband met de Sisal-maatschappij staat er in „Oost en West" van 14 September (van) 1922 een dwaas stuk, met de bedoeling blijkbaar, genoemde maatschappij weer met geld van de belastingbetalers op gang te brengen. Daar wordt gesproken van een te veld staande oogst ter waarde van pl.m. f 50.000.—.

Deze oogst staat al maanden te koop. Niemand moet er iets van hebben De reeele waarde is misschien geen f 1000.—.

Verder spreekt „outsider" van een werkinstallatie van f 70.000.—. Al had die f 700.000.— gekost, men mag blij zijn als men er f 7000.— voor krijgt.

De schrijver noemt zich „outsider". Wij hebben geen grond dit te betwijfelen, anders zouden er booze vermoedens bij ons opkomen. 't Is nu dus eenvoudig een proeve van geweldige onkunde.

Als de curator in den Haag, mr. Plantenga, de correspondentie van den mede-curator te Curaçao, notaris J. J. Beaujou, in handen krijgt, dan kan hij alle gewenschte inlichtingen geven."

Wij stellen er prijs op, er aan te herinneren, dat het bedoelde stuk destijds buiten ons redactioneel gedeelte werd opgenomen.

Het Nederlandsch.

Het *Algemeen Nederlandsch Verbond* is geen taalverbond, veel meer dan dat, maar dit neemt niet weg, dat het vooral op taalgebied in Curaçao een strijd heeft te voeren tegen 't Papiementsch en tegen 't Engelsch. Dit laatste op de bovenwindsche eilanden. Wij twisten nu niet over de vraag of 't Nederlandsch daar voertaal moet zijn bij 't onderwijs. Daarover kunnen wij niet oordeelen; deskundigen hebben ons verzekerd, dat althans nu het Engelsch als zoodanig niet kan gemist worden. En evenmin willen wij op dit oogenblik onder de oogen zien de vraag, of het geen aanbeveling verdient, ten minste in deze rechtsspraak onze eigen taal daar hoog te houden, er ware daarover nog wel iets te zeggen. Maar wij willen slechts een ding verhalen, dat ons na drie jaren ongeveer eerst nu ter oore kwam en onze ergernis opwekte. Een rechterlijk ambtenaar op een der drie bovenwindsche eilanden zou aan een getuige, die zich van de Hollandsche taal bediende, gevraagd hebben, zich in het Engelsch uit te drukken. Dat lijkt toch bedenkelijk veel op eigen taal te grabbel gooien.

Het is te hopen, dat die getuige daartoe niet heeft willen meewerken. Onze zegsman wist het niet.

Personalia.

De heer J. Perret Gentil is benoemd tot vice-consul der Nederlanden te Ciudad Bolivar (Venezuela), buiten bezwaar van 's lands schatkist. Het ressort van het vice-consulaat omvat den staat Bolivar, benevens de territoriën Amazonas, Delta Amacuro en Yuruary. (*N. R. Ct.*)

Uit den Verren Vreemde.

Om den gouden hoorn.

Terwijl de regeering van Angora meer dan eens getoond heeft niet veel waarde te hechten aan conferenties en maling te hebben aan conferentiebesluiten, was zij nu de eerste om haar afgevaardigden naar Lausanne te zenden en waren deze zelfs de eenige daar aangekomenen op den 13en November, datum voor de opening der vredesconferentie van het Nabije Oosten aangenomen. Zij had hiervoor goede redenen. Zij wilde er zijn als vertegenwoordigende Turkije, en er gelden als alleen en uitsluitend de vertegenwoordiging van dit rijk te zijn. Zij wilde bij den ingang staan om tegen de toelating van afgevaardigden uit Konstantinopel te waken. Maar zij wilde er ook zijn, om daardoor bij de komende besprekingen een troef in de hand te hebben, bij elk verwijt dat haar gedaan zal worden over een te kort aan eerbied voor gedane afspraken en gesloten overeenkomsten. Hoe nu, zal de vertegenwoordiger van Angora dan zeggen, bestaat er bij ons een tekort aan eerbied voor internationaal overleg, wij zijn de eenigen geweest, die hier verschenen zijn op den aangegeven datum. Zelfs de uitnoodigende mogendheden hielden zich niet aan haar uitnoodiging en gelastten in den avond van den 12en de conferentie af, waarvoor zij ons en anderen op den 13en ontboden hadden. Wie zondigt hier door gebrek aan eerbied voor deze soort van overleg?

Angora blijft zich sterk voelen en toonen. De entente mogendheden blijven zich zwak voelen en toonen, al willen zij den schijn redden den loop der zaken naar eigen inzicht te beheerschen. De Kemalisten behoeven het uitstel van 13 op 20 November in geen enkel opzicht te betreuren, de laatste tien dagen hebben de oplossing van eenige kwestiën in de door hen gewenschte richting doorgevoerd.

Hadden zij wellicht eenig voordeel verwacht van een ontmoeting met de vertegenwoordigers der drie groote mogendheden, zonder dat deze het eerst onderling eens zouden zijn geworden, datgeen wat uitgelekt is over het overleg der diplomaten te Parijs, Londen en Rome, en over de besprekingen van Curzon met Poincaré te Parijs en van dezen met Mussolini te Territet, behoeft de Turksche nationalisten niet benauwd te maken; de groote heeren zijn blijkbaar bereid heel ver te gaan in toegeeflijkheid. Wel heeft Mussolini zich uitgelaten, dat Turkije niet verder mocht streven dan hetgeen het in billijkheid mag vragen, daar 't anders een „tot hier toe en niet verder" zal vernemen, maar ook dit zal Kemal pacha wel geen benauwd oogenblik bezorgd hebben.

Ter voorbereiding van het: tot hoe ver? heeft Refet pacha de hooge commissarissen en de generaals der geallieerden in Konstantinopel al van hun plaats verdrongen, hun niets te regelen en te vertellen overlatende. De hooge commissarissen zijn op reis gegaan naar Lausanne, niet onwaarschijnlijk om niet meer naar Konstantinopel terug te keeren. Aan de generaals is medegedeeld, dat hun tegenwoordigheid en die van een militaire bezetting in eenig deel van Turkije geheel overbodig is; de Nationalistische gendarmerie zal voor rust en veiligheid zorgen.

Maarschalk Foch en generaal Weygand hebben de door de Engelschen bezette stelling aan den Zuidoever van de zeeëngten voor onverdedigbaar verklaard.

Ismed pacha, de minister van buitenlandsche zaken, hoofd van de delegatie naar Lausanne, heeft zich nog even van Lausanne naar Parijs kunnen begeven, waar hij van Poincaré verontschuldigingen mocht ontvangen, over het te laat aankondigen van 't uitstel der conferentie, en waar hij gelegenheid vond, vóórdat de Fransche premier met zijn Britsche en Italiaansche collega's de gedragslijn voor Lausanne kon vaststellen, Poincaré te doordringen van den wil van de Nationale vergadering te Angora, om een geheel vrij Turkije te krijgen, zonder eenige bemoeienis van vreemden met de inwendige bestuurs-, administratieve-, politieke- en financieele aangelegenheden.

In Oost Thracië is het bestuur thans geheel overgenomen, de overname van Adrianopel en Galipoli is op 25 November vastgesteld.

De verkiezingen in Engeland hebben aan het Lloyd George régime de bons gegeven, Bonar Law verlangt in grooter oprechtheid naar den vrede en lijdt niet aan Grieksche sympathieën.

De verwijten van onheusche bejegening van de Franschen in Broessa en Zoengoeldak zijn door den Franschen consul aldaar weerlegd, zoodat de stemming te Parijs verbeterd is. Door een en ander zijn mogelijke aspiratiën van Bulgarije, Griekenland en Zuid Slavië (in welk laatste land de volksvertegenwoordiging pas een groot bedrag voteerde voor legerversterking) zeer getemperd.

Al is het bevriende Rusland niet tot de eigenlijke vredesconferentie toegelaten, het zal wel mede aanzitten bij de bespreking van de regeling van de vaart door de zeeëngten en het verkeer op de Zwarte Zee; hierin voelt Angora een door zijn bemoeienis bereikte erkenning van de Sowjetregeering en meent het hieraan verbonden perspectieven te mogen zien.

Er zijn vluchtelingen uit Griekenland naar Turkije terug gekeerd, verklarende het daar nog slechter te hebben. Turkije ziet zich zoo zelf gekozen als beschermer der minderheden.

Bleef, niettegenstaande het feitelijk overnemen van alle gezag, van geheel het bestuur en van de volle administratie door den Kemalistischen gouverneur, de vraag nog bestaan, in hoever de sultan nog te erkennen was als de opperheer over Turkije en als de kalief van alle geloovigen, de vlucht van Mehmed VI heeft deze vraag nu ook nog opgelost. Kan zij theoretisch nog waarde hebben, en zal zij wellicht in den boezem van den mohamedaanschen wereld nog tot ernstige geschilpunten aanleiding geven, voor de in Lausanne te behandelen vraagstukken zal aan den per Britsch oorlogsschip naar Malta overgebrachten, laatsten keizer uit 't Ottomaansche huis evenmin gezag worden toegekend, als aan den verbannen koning Konstantijn van Griekenland. De nieuw gekozen kalief Abdoel Medjid, die geen sultan zal zijn, vindt ook buiten Turkije aanhang.

Daar de Nationalisten in Ismed pacha een bekwaam pleitbezorger hebben, is 't vooruit te verwachten, dat zij van Lausanne veel mee naar huis zullen nemen, maar daar de belangen van de andere daar vertegenwoordigde staten in menig opzicht tegenover die van de Nationalisten staan en daar Angora en Moskou in menig opzicht hand aan hand zullen gaan, zijn toch zeer belangwekkende debatten t verwachten en is de mogelijkheid van heel bijzondere verrassingen niet uitgesloten.

Als dit weekblad verschijnt, zullen de eerste ministers der groote mogendheden Lausanne reeds weer verlaten hebben, om de verdere afdoening der zaken daar aan de goden in 't tweede gelid over te laten, die besprekingen, waaraan ook Rusland zal deelnemen, zullen, zooals men weet, eerst beginnen nadat over den vrede tusschen Turkije en de geallieerden zal zijn beslist, want officieel zijn deze partijen eigenlijk nog in oorlogsverhouding. Over dien vrede gaat 't dus te Lausanne nu in de eerste plaats, maar ook daarbij voelt Angora Moskou achter zich staan.

De rassenkleur.

Laat ons eens meedoen aan de mode om de sportoverwinningen en nederlagen tot wereldgebeurtenissen te maken. Niet om nieuw behaalde lauweren te bewierooken, maar wel om de aandacht er op te vestigen hoe ook bij de beoordeeling van de lichamelijke kracht- en oefenmeting, het rassengevoel zich aan de sportautoriteiten opdringt.

Toen Battling Siki Carpentier overwon, werd hem een onregelmatigheid aangewreven, die door een protest van het publiek ontkend moest worden. De nederlaag van het Fransche troetelkind trof zwaarder, omdat zij door een neger was toegebracht. Al konden de Franschen zich er mee troosten, dat Battling Siki althans in een Fransche kolonie geboren is, hinderen bleef het hen toch, dat een neger bokskampioen van Frankrijk was, voor zwaar gewicht kampioen van Europa en voor half zwaar gewicht zelfs wereldkampioen was.

Woensdag 8 November heeft zich een voorval voorgedaan, dat de *Fédération française de boxe* de gelegenheid heeft geboden, om aan die verholen spijt onverholen uiting te geven. In de salle Wagram te Parijs stonden Prunier en Balzac tegenover elkander, de laatste werd knock out gemaakt. Battling Siki, helper van Balzac, sprong in den ring en uitte een bedreiging tegen Prunier. Waarom? Hij verklaarde 't zelf niet te weten, hij had zich onredelijk laten meeslepen, hij bood aan publiek en sportmannen zijn excuses aan.

De Fransche sportfederatie heeft Battling Siki voor deze misdaad gedurende 9 maanden geschorst. Best, er moet orde en straf zijn. Maar mede is hem den titel ontnomen van Kampioen van Frankrijk. De federatie zou bovendien aan de *International Boxing Union* voorstellen, hem zijne titels van Europeesch- en van Wereldkampioen te ontnemen.

De Fransche bladen zelf voegen aan de vermelding van deze houding de vraag toe, of 't hier gaat om een bestraffing evenredig aan den beganen misstap, dan wel om een disqualificatie om de huidskleur. Gold het een blanke, dan zou het begane vergrijp aan de orderegels niet aan de boksers, als zoodanig, in rekening zijn gebracht. De Amerikaansche commissie voor boksen denkt er echter precies over als haar Fransche zusterinstelling; zij sloot Siki ook voor 9 maanden uit.

Deze behandeling treft samen met de beslissing der Londensche overheid, om geen bokswedstrijden tusschen mannen van verschillende huidskleur toe te laten. Dit wordt gemotiveerd door het verschil in temperament — hetgeen door het gedrag van Siki in de salle Wagram wel weer nader bevestigd zal heeten —, terwijl er velerlei gevaarlijke hartstochten door kunnen worden opgewekt. In een rijk als Groot Brittannië, dat vele inwoners met donkere huid telt, komen dergelijke gevechten de hoogste belangen der natie

te na, de hartstochten moeten niet tegen elkander worden opgezet.

Geldt dit alleen voor het boksen, nu in deze sport toevallig een neger het kampioenschap veroverd heeft? Geldt het alleen voor de rivaliteit tusschen rassen van verschillende huidskleur? Schaadt het niet de hartstochten tusschen Brit en Franschman, tusschen Amerikaan en Europeaan in het worstelperk op te wekken, als beiden maar blank van kleur zijn?

In de houding van de Fransche fédératie en van de Londensche city-autoriteit komt de rassenafkeer tot uiting, waarom de Europeaan den Amerikaan scherp laakt, en waartegen en waardoor hij echter zelf zondigt in halfbewuste partijdigheid, zoodra hij een gelegenheid zou hebben om zijn onpartijdigheid te bewijzen.

Ligt er geen verband tusschen de boksuitsluiting en de uitsluiting der Japanners, zooals deze uitgedrukt is in de beslissing van het Hooggerechtshof der Ver. St., volgens hetwelk de Japanners niet in aanmerking komen voor naturalisatie?

De groote aardbeving.

Officieel wordt uit Santiage de Chili gemeld, dat bij de aardbeving 1800 menschen gedood en meer dan 2000 gewond zijn. In vijf gewesten is de helft der huizen verwoest. En sedert heeft een nieuwe aardschok dezelfde streek geteisterd.

Mededeelingen.

Van het Dagelijksch Bestuur der Vereeniging:

Wie zich thans als lid van „Oost en West" aanmeldt, ontvangt gratis het Koloniaal Weekblad tot 1 Januari 1923.

WERKKRACHTEN TEN BEHOEVE DER KOLONIËN.

Oost- en West-Indische werkgevers hier te lande worden uitgenoodigd om, wanneer in de vervulling van betrekkingen moet worden voorzien, hiervan mededeeling te doen aan het Informatiebureau der Vereeniging „Oost en West", Heulstraat 17, Den Haag.

De besturen der afdeelingen worden er aan herinnerd, dat het Algemeen Nederl. Verbond in het bezit is van de Suriname-film welke, bij tijdige aanvraag, in bruikleen wordt afgestaan.

Van het Informatie-Bureau.
(Heulstraat 17, Den Haag).

UITZENDING VOOR DEN NEDERLANDSCH-INDISCHEN STAATSDIENST.

Voor de na te noemen betrekkingen bij 's lands dienst in Nederlandsch Oost-Indië, waarin moet worden voorzien door uitzending vanwege het Departement van Koloniën, bestaat thans gelegenheid tot mededinging:

Leeraren in de Nederlandsche taal.
Leeraren in de geschiedenis,
Leeraren in de Duitsche taal,
Leeraren in de Fransche taal, allen volledig bevoegd.
Onderwijzer(es) bij het openbaar lager onderwijs.
Onderwijzer met de hoofdakte en lagere akte wiskunde voor het meer uitgebreid lager onderwijs.
Onderwijzer bij het landbouwonderwijs.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen:
Opzichter werkplaats voor de afd. instrumentmakerij.
Bij den dienst der Staatsspoorwegen (in tijdelijken dienst):
Technicus voor electro-zwakstroom.
Gouvernements-accountant.

Zij, die voor uitzending tot een dezer betrekkingen in Nederlandsch Oost-Indië in aanmerking wenschen te komen, kunnen zich tot het verkrijgen van inlichtingen wenden tot de 9de Afdeeling, onderafdeeling AB, van het Ministerie van Koloniën.

Mutaties van 15 tot 22 Nov. 1922.

Nieuwe Leden.

Mej. J. J. Thomson, Onderwijzeres, Den Haag, Azaleastraat 27, ƒ 5.

F. H. Doorschodt, Hoofd Bijzondere School, Leonielaan 13, Meester-Cornelis, ƒ 6.

Afschrijven.

H. van Scheijen, 1ste Off. Gouv. Marine, Amsterdam, Plantage, Muidergracht 161huis.

B. J. Warren, Wijnhandelaar, Den Haag, Prinsegracht 41.

Adresveranderingen.

G. W. Beijer, Den Haag, van: Hotel „Sans-Souci", Regentesselaan, naar: Lange Houtstraat 18.

Joh. Langhout, Leiden, van: Oude Vest 147 naar: Oude Vest 161a.

C. Winkler Prins, Med. Doct., van: Leiden, Boisotkade 7, naar: Villa „Klein Duinhoeve", Atjehweg, Noordwijk a/Zee.

G. H. Sliep, Surnumerair Ins. P. T. en T., van: Leiden, Jan van Houtkade 16c, naar: Rotterdam, Oudedijk 177a, ƒ 5.

H. G. Burkunk, Haarlem, van: Verspronckweg 65 naar: Verspronckweg 89.

H. A. van Loghem, Controleur B. B., van: Haarlem, Linneauslaan 29, naar: Weltevreden, Dep. B. B.

L. D. de Roock, Controleur B. B., van: Den Haag, Beeklaan 320, naar: Weltevreden, Dep. B. B.

Dr. L. G. den Berger, Ambt. Dep. v. Landbouw, van: Den Haag, Laan v. Meerdervoort 317, naar: Buitenzorg, Palaton 51.

D. A. van Ringelestein, Hoofdambtenaar P. T. en T., van: Scheveningen, Kanaalweg 71, naar: Weltevreden, Laan de Riemer 31.

Mr. R. J. M. Verheijen, Voorzitter Landraad, van: Den Haag, Nassau-Zuilensteinstraat, naar: Weltevreden, Dep. van Justitie.

Dr. J. G. Smits, Dir. Off. v. Gez. 1ste kl., van: Nunen naar: Bandoeng, D. v. O.

G. J. Berenschot, Kapitein Inf., van: Winterswijk naar: Bandoeng, D. v. O.

D. J. C. van Reenen, Kapitein Inf., van: Bandoeng, D. v. O., naar: Magelang.

J. P. Dom, Landrechter, van: Banjoemas naar: Poerwokerto.

S. Eman, Controleur B. B., van: Tandjoeng-Pinang naar: Wester-Afdeeling van Borneo (Pontianak).

Opgave van Leden der Vereeniging „Oost en West", die zich beschikbaar stellen voor het geven van privaatlessen in Indische Talen, Staats- en Strafrecht.

—o—

A. H. J. G. WALBEEHM, Witte Rozenstraat 54, Leiden. — Javaansch. — Maleisch.

Mr. E. RIJKE, Witte Singel 46, Leiden. — Staatsinstellingen van Ned. O.- en W.-Indië. — N.-I. Strafrecht. — N.-I. Strafvordering. — Madoereesch. — Javaansch. — Maleisch.

J. J. F. SCHREUEL, Gepens. Assist.-Resid., Vogelkersstraat 1, Den Haag. — Maleische taal en letterkunde.

A. H. JANSEN, Hamerstraat 25, Bussum. — Maleisch (grammatica, correspondentie, spreken); geeft les te: Bussum, Naarden, Weesp, Amsterdam, Hilversum, Baarn, Laren en 's-Graveland.

H. J. VERMEER, Jan van Riebeekstraat 43, Den Haag. — De Maleische omgangstaal voor de praktijk.

M. C. ROUVEROY VAN NIEUWAAL, Adelheidstraat 7, Den Haag. — Maleisch in den dagelijkschen omgang.

Mevrouw M. C. E. DE BRUIN, Leerares Boekhouden M. O., Suezkade 106.

Leden, die in deze opgave opgenomen wenschen te worden, kunnen zich opgeven aan den Secretaris der Vereeniging, Heulstraat 17, 's-Gravenhage en Secretaris afdeeling Den Haag Laan van Meerdervoort 187.

Ingevuld toe te zenden aan den Secr.-Penningmeester, Heulstraat 17, Den Haag.

De Ondergeteekende wenscht Lid / Begunstiger te worden der Vereeniging „Oost en West", op een contributie van ƒ .... 's jaars (leden ƒ 5.- 's jaars minimum aan wie wekelijks het Weekblad gratis wordt toegezonden; Begunstigers ƒ 1.- minimum als uiting van sympathie met het streven).

Naam en Voorletters: ....

....

Beroep of Betrekking: ....

Adres: ....

.............................., den .... 1921.

Handteekening.

Vereeniging „OOST en WEST”.

HOOFDBESTUUR: Heulstraat 17, 's-GRAVENHAGE.

STUDIE-COMMISSIE. Jongelieden. Ouders of Voogden van alle landaarden in Oost- en West-Indië, die **gratis hulp** wenschen voor het zoeken van kamers of kosthuizen, voor afhalen van boord, voor toezicht op de studie, voor beheer van gelden, enz. ten behoeve van hun kinderen of pupillen, kunnen zich — onder opgave van de noodige gegevens — wenden tot het Bureau der Gedelegeerden der Studie-Commissie. Adres: Prins Mauritsplein 23, Den Haag.

INFORMATIE-BUREAU ten behoeve van personen, die een werkkring zoeken in Nederl. Oost- of West-Indië of daartoe hunne kinderen of pupillen willen opleiden, ook voorlichting verstrekkende op elk gebied aan personen van Indië komende of aanraking met Indië zoekende. Men wende zich tot den Secretaris, Heulstraat 17, 's-Gravenhage, Telef. H. 4519, Bureau-uren 10—12 v.m. en 2.30—4 n.m. Schriftelijke verzoeken om inlichtingen zonder bijvoeging van porto voor de beantwoording worden als regel buiten beschouwing gelaten.

TEHUIS VOOR INDISCHE STUDENTEN, Prins Mauritsplein 23, Den Haag. Gelegenheid voor Studeerenden van alle landaarden uit Oost- en West-Indië tot logeeren, koffiedrinken en dineeren; logeeren f 1.50, noenmaal f 0.75 en diner f 1.—. Aanvragen te richten aan den heer J. C. Hietink, Directeur.

TEHUIS VOOR NEDERLANDSCH-INDISCHE BEDIENDEN, „Persinggahan”, van Boetselaerlaan 2, 's-Gravenhage, waar Nederlandsch-Indiërs een tijdelijk onderkomen en hulp en raad kunnen vinden. Indische bedienden, die met een familie naar Indië willen terugkeeren, een dienst zoeken of van dienstbetrekking willen veranderen, wenden zich tot den Directeur, den Heer F. de Munnik, Telef. Scheveningen No. 248.

*** Bij het INFORMATIE-BUREAU van de Vereeniging „Oost en West”, Heulstraat 17 en de Firma MARTINUS NIJHOFF, Lange Voorhout 9, Den Haag, zijn de navolgende werkjes verkrijgbaar:

a. 1. **Een boekje over onze Oost voor hen, die er niet geweest zijn.** (Tweede druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
2. Onze Oost. II. **Iets over den Inlander en zijn Zieleleven,** door T. J. Bezemer.
Prijs: **f 0.05** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.

b. Onze West Tweede druk bestaande uit:
1. **De Kolonie Suriname,** door Fred. Oudschans Dentz;
2. **De Kolonie Curaçao,** door Mr. B. de Gaay Fortman.
Prijs: **f 0.50** en f 0.06 frankeerkosten.

c. Staats- en particuliere betrekkingen in onze Overzeesche Bezittingen: Werkkring en Vooruitzichten.

No. I. **De Bestuursambtenaren in Nederl.-Indië.** (2de, geheel omgewerkte druk met 8 foto's.)
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. II. **De Geëmployeerde bij de Javasuiker-Industrie.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. III. **De Rechterlijke Ambtenaar in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.50** per exemplaar en f 0.02 frankeerkosten.
No. IV. **De Ingenieur in Nederlandsch-Indië.** (2de verbeterde druk).
Prijs: **f 0.75** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. V. **De Ambtenaar bij het Boschwezen in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. VII. **De Vooruitzichten van den Nederlandschen Arts in Nederlandsch-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. VIII. **De Ambtenaar bij den dienst der in- en uitvoerrechten en accijnzen in N.-Indië.**
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. IX. **De Ambtenaar bij de Gouvernements-Marine in Nederl.-Indië.** (Opnieuw herzien).
Prijs: **f 0.20** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. X. **De Ambtenaar bij den Post-, Telegraaf- en Telefoondienst in Nederl.-Indië.**
Prijs: **f 0.25** per exemplaar en f 0.06 frankeerkosten.
No. XI. **De Geëmpl. bij de Rubber-(caoutch.) cultuur en bij eenige Bergcultures in N-Indië.**
Prijs: **f 0.40** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.
No. XII. **Onze Koloniën.** Prijs **f 0.35** per exemplaar en f 0.04 frankeerkosten.

Serie I.

No. 1. Nederlandsch-Indië en de handel.
" 2. Indische toestanden gezien door een inlander.
" 3. Het leven van den bestuursambtenaar in het binnenland.
" 4. Serikat-Islam.
" 5. De Suikernijverheid in Nederlandsch-Indië.
" 6. De afschaffing van de laatste heerendiensten op Java.
" 7. Denkbeelden der Inlanders van onzen Indischen Archipel omtrent het ontstaan van ziekten.
" 8. De Europeesche vrouw in Indië.
" 9. De bosschen van Nederl.-Indië, hunne benutting en verzorging.
" 10. Over de Kolonie Suriname.

Serie II.

No. 1. De militaire positie van Nederlandsch-Indië.
" 2. Het Javaansche tooneel.
" 3. Het spoor- en tramwegwezen in Nederlandsch-Indië.
" 4. De theecultuur op Java.
" 5. 's Lands Plantentuin te Buitenzorg.
" 6. Een doode taal in Indië.
" 7. De inlandsche dorpsgemeenschap op Java.
" 8. De rijstteelt in Nederlandsch-Indië.
" 9. De Javaan gelijk hij schijnt en is.
" 10. Brandende Koloniale Vraagstukken.

Serie III.

No. 1. Over Bali en zijne bewoners.
" 2. Bevloeiing in Nederlandsch-Indië.
" 3. Kindercriminaliteit in Nederlandsch-Indië.
" 4. Indische Scholen onder de Oost-Indische Compagnie.
No. 5. Nederlanders in Indië.
" 6/7. Het Nederlandsch-Indisch Volkscredietwezen.
" 9. De Slavernij in Oost-Indië.

N.B. *Beleefd verzoek bij bestelling het kostende vooraf per postwissel toe te zenden aan het INFORMATIE-BUREAU, Heulstraat 17, 's-Gravenhage.*

Bovenstaande werkjes zijn ook verkrijgbaar bij den Hoofdvertegenwoordiger der Vereeniging in Ned.-Indië, den Heer Mr. K. FAUSER, Solo, residentie Soerakarta, Java.

Afdeeling 'S-GRAVENHAGE.

Aan het Bureau **Laan van Meerdervoort 187,** zijn van **10—12** en van **2—4** uur (uitgezonderd Zaterdagsmiddags) inlichtingen te bekomen omtrent de volgende personen die werk zoeken voor:

Muziek- en Zanglessen.
Teeken- en Schilderlessen.
Lessen in Moderne Talen.
Fransche-, Duitsche-, Engelsche- en Italiaansche Conversatielessen.
Opleiding admissie examen H.B.S. en Gymnasium.
Schrijf-, Type- en Vertaalwerk.
Lessen in Machineschrijven en Stenografie.
Dame als Hoofd — of Hulp in de huishouding.
Kinderjuffrouw in Indië.
Indische Massage en Manicure, uitsluitend voor Dames en Kinderen.
Zweedsche gymnastiek, Heilgymnastiek, enz., uitsluitend voor Dames en Kinderen.

Deze inlichtingen zijn ook te verkrijgen op schriftelijke aanvraag.

Aan bovengenoemd adres zijn ook inlichtingen te bekomen omtrent Families, die zich belasten met de Opvoeding van kinderen, omtrent Hotels, Pensions, Inrichting, Medische Hulp, Onderwijs, enz.